

و كوردستانى ديرۆكا كورد قههينۆكا

ڤهوژارتن و بهرههڤكرن
د. فاخر حسەن گولى

ڤههاندن: مهلا عهبدولپهحمان خهندهكى

قههینۆکا

دیرۆکا کورد و کوردستانی

مهلا عه‌بدولپرهمان مه‌لا عه‌بدولکه‌ریمی بۆتی

جزیری خه‌نده‌کی (۱۹۳۶-۲۰۲۰)

قه‌وژارتن و به‌ره‌ه‌فکرن

د. فاخر هه‌سه‌ن گولی

سەنتەری زاخۆ بۆ قەسکۆلینین کوردی

قەسکۆلینین
دیرۆکا کورد و
کوردستان

پەرتووک

د. فاخر حەسەن گوئی

قەسکۆلینین و بەرهەشکەرن

ئیک/ ۲۰۲۲

چاپ

عبدالله

دیزاین

جەگەرخواین جەمیل

بەرگ

وارهیل عبدالباقی

978-9922-9169-6-5

ISBN

D- / ۲۶۶۸ / ۲۱

ژمارا سپاردن

© مافی چاپی یی پاراستیه بۆ

سەنتەری زاخۆ بۆ قەسکۆلینین کوردی

Zakho Centre
for Kurdish Studies

سەنتەری زاخۆ بۆ قەسکۆلینین کوردی

✉ zcks@uoz.edu.krd ☎ +964 750 471 0863

📍 Iraq- Kurdistan region, Zakho- University of zakho

هه و النامهه كئيب

قههينوكا

ديروكا كورد و كوردستانه

هه و النامه كتيب

پیشهکی

هەر هه‌لبه‌ستقانه‌ک د هه‌لبه‌ستقسییدا خودی هزروبر و شیوازه‌کی تایبه‌ته، زانیین کورد نه ب تنی ب زانستین شه‌ریعه‌تیقه مژویل بوون، به‌لکو هنده‌ک ژ ئه‌وان پینگاقین زیده‌تر هاقیتینه و د بیای هونه‌ر و ئه‌ده‌ب و... هتد کار کرینه. (مه‌لا عه‌بدو‌ل‌په‌رحمان) ئیکه ژ ئه‌وان زانیان، کو نه ب تنی ده‌می خوه ب خواندنیین ئیسلامیقه ده‌ریاز کریه، به‌لکو د گه‌له‌ک بیاقاندا پینگاف هاقیتینه، بۆ نموونه وه‌ک فه‌هاندا هه‌لبه‌ستان، ئه‌و ژی هه‌لبه‌ستین دیرۆکا کورد و کوردستانی، د ئه‌قی پیشه‌کییدا هه‌ول هاتیه‌دان ژیاننامه‌یا هه‌لبه‌ستقانی ژ هه‌می ئالیین جفاکی، ئایینی و ره‌وشه‌نبیریقه ل گه‌ل گرنگترین خالیین گریدا‌ی ب ئه‌قی به‌ره‌مه‌میقه به‌ینه باسکرن.

ژیاننامه‌یا هه‌لبه‌ستقانی ژلایع جفاکیه:

مه‌لا عه‌بدو‌ل‌په‌رحمان مه‌لا عه‌بول‌که‌ریم مه‌لا عه‌لیی بۆتیق جزیریی خنده‌کی، ناقدار ب (مه‌لا عه‌بدو‌ل‌په‌رحمان خنده‌کی)، ل سالا (۱۹۳۵)ی، ل گوندی (فیلی) سه‌ر ب ده‌قه‌را (تۆر‌عابدین) ل ویلایه‌تا (می‌ردین)ی چاقین خوه ل ئه‌قی دونیایق فه‌کرینه، ناقبری ژلایع باب و دایکک ژ بنه‌مالین زانستی - ئایینی ده‌یته هژمارتن و هه‌ر دناق ئه‌واندا مه‌زن بوویه. هه‌لبه‌ستقانی دوو جاران ژيانا هه‌قزینیق پیکه‌ینایه، ل گه‌ل خانمان (خه‌دیجه مه‌لا موحه‌مه‌د دیرشه‌وی و فه‌خریه حاجی عه‌بدو‌ل‌للا)، خودایق مه‌زن هه‌شت کور (عه‌بدو‌ل‌حه‌کیم، عه‌بدو‌ل‌که‌ریم، عه‌بدو‌ل‌للا، عه‌بدو‌ل‌غه‌فوور، مه‌سه‌عوود، چیان‌و‌ل‌للا، ئدریس و موحه‌مه‌د هشیار) و پینج کچ (پوره‌یا، هه‌یبه، حه‌لیمه، فاطیمه و دیلبه‌ر) ب ئه‌وان به‌خشی. ناقبری ل ریک‌که‌فتی (۲۷/۱۰/۲۰۲۰)ی، ژ ئه‌قی جیهانی مال‌ئاقایی کر.

قوناغین فہقییاتیا ہلبہستقانی:

ہلبہستقانی خواندنا خوہ یا دەستپیک وەك: خواندنا قورئانا پیرۆز، نوبھارا ئەحمەدئ خانى، مەولوودنامەیا پیغەمبەرى و ھندەك شەریعەت و فەرموودین پیغەمبەرى (س) ل دەف بابج خوہ (مەلا عەبدولكەرىمى) و دەیکا خوہ (ماریا شیخ سالح شیخ مستەفا مەھابادى) فیریویە. ھیشتا د ژیی یازدە سالییداوو، بابج ئەوى د ژیی سیھ و پینج سالییدا واتە ل دەستپیکا ژيانا خوہ مائئاقایى کر. ھەمى ھیتیم مانە د دەستین دایکیدا، دەیکا دلوفان سۆزدا ھەر چەند ب ھەژاری و بەلەنگاز ژى بیت ئەوان ژ خواندنا و زانستى بى بەھر نەكەتن و ئەوان دانیتە بەر خواندن و ئەو کارە ئەنجامدا. ل قیری ھەول ھاتیەدان ب شیویە گشتی ئامازە ب گەشتین (مەلا عەبدولپەرھمان) ی یین زانستی بەینەکر.

(مەلا عەبدولپەرھمان) ب درێژاھیا گەشتین خوہ یین زانستی د ناھبەرا سائین (۱۹۴۶) یدا، وەك دەستپیک ھەتا ریکكەفتى (۱۹۶۳/۱۲/۳۱) ئى، واتە رۆژا بدەستقەھینانا ئیجازا مەلاتی، بەرەف گەلەك جەھان چوو بوو. ب ئەق چەندى زانستەك باش بدەستخوھقە ھینابوو. ئیکەمین گەشتا ئەوى یا زانستی ل زقستانا سالا (۱۹۴۶) ئى، ل دەف (شیخ عیصامەددین شاخى)؛ سى ھەیقان ل گوندی (زنكلوك) سەر ب ھۆزا (ەلیکا) ل دەقەرا بۆتان، ل دەف (مەلا رەمەزان ھۆسەرى)؛ سى ھەیقان ل دەف (مەلا سەعید مەلا حاجى) ل گوندی (بانجى) سەر ب قەزا (ھەزەخ)؛ ماوہیەك ل نك (مەلا موھەمەد مەلا تاھر زقنگى شكاكى) ل گوندی (باتیل) ل دەقەرا بۆتان ماوہیەك باش ل جەم (مەلا ئەحمەد جیلەكى) سەر ب ھۆزا (ھارۆنا) ل دەف (مەلا یووسف بزینی)، دووبارە ل دەف (مەلا ئەحمەد جیلەكى) و (مەلا موھەمەد زقنگى شكاكى)، ھەرەسا ل نك (شیخ عوبەیدوللا بەرۆشكى دۆسكى، و... ھتد؛ ھەژى گۆتنيە

چهندین پهرتووک ل دهف زانایین ئاماژەپیکری خواندبوون ژ ئەوان: (نوبهارا زارۆکان) یا (ئەحمەدی خان)، (نەج الانام) یا (مەلا خەلیل سیرتی)، (عزی) د صەرفا عەرەبیدا، (غایە الاختصار) د فقەح شافعیدا، (جوهره التوحید) د بیروباوەرییدا، (الشافیة) یا (ئیبین حاجب کوردی) د صەرفا عەرەبیدا، (الكافية) یا (مەلا خەلیل سیرتی)، (الفیة ابن مالک) د نەحو و صەرفا عەرەبیدا، (عوامل الجرجانی) د نەحو عەرەبیدا و... هتد.

هەلبەستمان و وەرگرتنا ئیجازا مەلاتیخ:

پشتی کو (مەلا عەبدولرەحمان خەندەکی) شیایی ب هەر جورەکی هەبیت، خواندنا خوە د بیاقین گشت زانستین ئایینیدا (شەریعەت، تەفسیر، فەرموودە، بیروباوەری، مەنتق و... هتد) ل دەف مەزنە زانایین دەقەرئ ب داوی بینیت، پشتی کو ناقبری گشت مەرجین وەرگرتنا باوەرنامەیی ل دەف پەیدا بووین و زیرەکی و شەهرەزائیا ئەوی رۆهن و ئاشکرا بووی، ل دویف راسپاردا (مەلا موخەمەد زقنگی شکاکی) ل ریککەفتی (۱۹۶۳/۱۲/۳۱) ئ، ژلایین شیخ مەزن (شیخ موخەمەد سەعید سەیدا خالدی نەقشەبەندی) ئیجازا مەلاتیخ ب وی هاتە بەخشین.

قوناغین مەلاتیا هەلبەستمانی:

(مەلا عەبدولرەحمان) بەری و پشتی ب شیوەیهکی فەرمی ئیجازا مەلاتیخ وەرگرت، ل گەلەك جهان مەلاتی کریه و وانه داینه فەقەهان ب تاییبەتی ل گوندی خوە (خەندەکی)، (جزیرا بۆتان)، (زاخۆ) و ... هتد. هەژی گۆتئییه ناقبری ماوەیهکی درێژ ئاکنجی باژیری زاخۆیی بوو، بەردەوام کەسانین پسپۆر د گشت بیاقین زانستین ئایینئ ئیسلامیدا سەرەدانا وی دکرن و مفا ژ زانست و رینمایین وی وەرگرتن ب کورتی (مەلا

عەبدولپەرەحمان خەندەکی) وەك رێنیشاندەرەك بۆ گشت زانستخوایزین ئایینی بوو.

نخیسین و بەرھەمێن ھەلبەستقانی:

(مەلا عەبدولپەرەحمان خەندەکی) ژێر گەشتین بەردەوام ژبوو بەدەستقەھینانا زانستی، چاقین ئەوی ب سەدان پەرتووکی جودا جودا یین گشت جۆرین ئایینی کەفتینە، زیدەباری ئەقی چەندئ ھەستی ئەوی یی بلندئ نەتەواوەتی و وەلاتپاریزی ئەو پالداوە د بیاقی ئاھا خوھ کوردستانێ ژیدا کار بکەت، تەقایا بەرھەمێن ناگیری ب زمانێ عەرەبی ھاتینە نخیسین ب تنێ بەرھەمێ ھەلبەستان نەبیت. بەرھەمێن ئەوی پیکھاتینە ژ: دیرۆکا کورد و کوردستان؛ ایقاظ الاخوان فی حرمان الدخان؛ الثورات الکردیة من القرن الخامس قبل المیلاد الی سنة (۱۹۹۱)؛ تراجم الرواه الموجودین فی کتاب بلوغ المرام لابن حجر العسقلانی؛ تحقیق بعض المسائل الدینیة وفق الشریعە الاسلامیة؛ القزیة الکردیة لا تنافی الدین ولا الدیمراتیة؛ فضلاء من جزیرة بوتان؛ فضلاء من بلدة نصیبین؛ متى یشرع السلم والحرب فی الدین؛ محاضرات حول القزیة الکردیة وما یتعلق بها؛ الکرد شعب مظلوم؛ تحقیق حول الاخبار الواردة فی الاقطاب والابدان والاتاد؛ القزیة الکردیة دینیا وسیاسیا وتاریخیا؛ تحقیق الرصین فی بیان أن الحلف والاستعانة والتوسل بغير الله لا یجوز فی الدین؛ مشاهیر الاکراد الدولة الکردیة قبل الاسلام وبعده؛ تحقیق حول دوین مسقط رأس شادی والد آیوبیین ملوک الدولة الایوبیة الکردیة؛ تاریخ بعض ملوک الایوبیین، دواء السائل العلیل فی جواز البیع بأكثر من ثمن الیوم لأجل التأجیل؛ ایضاحات فی بعض المأمورات

والمنهيات؛ أصل الاكرد ومنشأهم و الأمالي الولديه في مختلف العلوم
المادية.

چهند تیبینیڤن گرنڭ ل سهر ئهقی بهرهمی:

ئەف بهرهممه وهك تهقاي بهرهمین دیتەر، چهندين تیبینیان ب خوهقه
دگريت، لهوړا ههول هاتیهدان پوختیا ئهوان د ئهقان خالیڤن ل خواریدا بدهینه
دیارکرن:

- ئەف بهرهممه ژ (۳۹) کویلهیان پیکهاتیه، تهقاي ئهوی ئیک بابهتی
ب خوه دگريت کو ئهو ژی (دیروکا کورد و کوردستان) یه، ناقبری
دیروکا ملهتی کورد ب پیزبهندا میژوویی بگره ژ دیروکا کوردان بهری
زایینی و هاتنا ئیسلامی و ههتا ب داوی هاتنا شوړهشا ئهیلوئ (۱۹۶۱-۱۹۷۵)ی،
ب رپبهریا مهلا مستهفا بارزانی ب جوانی نقیساندیه.

- تهقاي ههلبهستین ئەقی بهرهمی ب شیوهیی کلاسیک و ب زاراقی جزیرا
بۆتان هاتینه قههاندن ئەف چهنده ب خواندنا ئهوی رۆهن دبیت.

- مهلا عهبدولرهمانی قههاندنا ههلبهستین ئەقی بهرهمی ل ریککهفتی
(۱۵)ی گولانا سال (۱۹۷۶)ی ل جزیرا بۆتان ب داوی هینایه، ناقهاتی د
چهند مالکاندا ئامازه ب دیروکا قههاندن و دیاری کرنا ئهوی بۆ تهف
کوردان دکهت و دبیتیت:

هزار و نهه — بووریه	دگهل چهفتی و شهشی دیه
ژ تاریخا میلادیه	ئەف کتاب هاته دهستانه
ئهو رۆژ ههبوو پازده گولان	مینا مسکی برژی ل سهران
وی بهن دای دهست ودلان	دیاری بوو تهف کوردانه

- ئىكەمىن پشكا ئەقى بەرھەمى ل ژىر ناڧونىشانى (مىژووا كورد و كوردستان)ە، د كۆپلەيا دەستپىكىدا دبىژىت:

حەمد و ئەنا ژبو پەرحمان   سەلات ل سەر خەيرى ئىنسان
دگەل ئالى قەنجى قەومان   تەوفىق ھەردەم ژ يەزدانە

- دويمايەك ھەلبەستا ئەقى بەرھەمى ل ژىر ناڧونىشانى (پەسنى كتيبي و مۆلفى وى ژلايى عالەمەكىشە)، د ئىكەم مالكا و ھا گۆتية:

گەلەك منەت ژبو يەزدانە   مىژوو چىكر ژ بوطنانە
ب دارقەكر پستا كوردانە   چىرا بىنى ل بارزانە

- ھەلبەستقانى ناڧى يان ناسناڧى (عەبدوپەرحمان) بو خوە ھەلبىژارتية و د ئىك ژ دويمايەك كۆپلەيىن ئەقى بەرھەمى ب شىوہيى رۆھن و ئاشكرا دبىژىت:

ئەيا عەبدو دگەل پەرحمان   بىبارى ب قاس مىژوو باران
ل تە پەحما پەبى يەزدان   ل دائو باب و كالانە

- مەلا عەبدوپەرحمانى ژبو بەرھەڧكرنا ئەقى بەرھەمى مفا ژ گەلەك پەرتووكنى دىرۆكى ب ھەر چار زمانىن كوردى، عەرەبى، توركى (عوسمانى) و فارسى وەرگرتية، واتە وەك ژىدەر پىشت بەستن ب ئەوان كرىە.

- ب ھىچ رەنگەكى مە دەستكاريا رىنقىسا ھۆزانقانى نەكرىە، ب تنى د ئەوان پەيقاندا كو ب شاشيا رىنقىسى دەينە ھژمارتن و كارتىكرنى ل پىتم و واتايا ھۆزانى و چارچووڧى گشتىخ ئەوئى ناكەت، راستقەكرن ھاتىنە ئەنجامدان، بو نەموونە: (چو- چوو)، (بو- بوو)، (بو- بو) و... ھتد.

- ھەول ھاتىەدان ھەر پەيقەكا نە رۆھن يان پەيقىن پىدڧى ب پىناسەكرنى د ديوانىدا، ب شىوہيەكى رىكويپىك ل پەراويزان ھاتىنە نقىسىن.

- د هەر هەلبەستەکی و ب داوی هاتنا هەر کۆپلەکی، ئەف کۆپلا ل خواری

هاتیە دووبارە کرن و ل ھندەك جهان گوھۆرین ئیخستینە ئەوی:

وہلاتی مہ کوردستانہ

جھتی عہگید و شیرانہ

ھەر میرەکی ب صەد میرانہ

سہرۆك شیری ل بارزانہ

- ئەف بەرھەمە ھەژمارەکا زیدە یا پەیقین کوردی ب دارشتنا عەرەبی هاتیە

نقیسین وەك: صۆتی (سۆتی)، طۆپ (تۆپ)، بۆطان (بۆتان)، طاری (تاری)،

صاڵ (ساڵ)، سوران (سوران)، طەنگ (تەنگ)، صە (سە)، صەد (سەد)،

ظۆپتر (زۆپتر) و... ھتد.

- د ئەفی بەرھەمیدا چەندین پەیقین عەرەبی ژلایە ھەلبەستقانیقە هاتیە

بکارھینان، ئەف چەندە ژى بۆ کارتیکرنا ئایینی ل سەر ئەوی دزقريت،

کو کەسەکی ئایینی بوویە. ب کورتی ب ئەفی شیوہینە: تیفاق

(ئیکگرتن، ھەقگرتن)، میثاق (سۆز، پەیمان)، ظەفەر (پیرۆزی)، ظولم

(ستەم)، شەرط (مەرج)، عەصر (چەرخ، دەم)، ئینصاف (وژدان)، مەنطیقە

(دەقەر)، ئەورە (شۆرەش) و... ھتد.

- ل قیری ئامازە ب ئەوان پەیقان هاتیە کرن ئەوین ھەلبەستقانی د ئەفی

بەرھەمیدا ژ زمانێ تورکی وەرگرتین، ئەقە ژى بۆ شەھرمزاییا ئەوی د زمانێ

ناقھاتییدا دزقريت، وەك پەیقین: بەیرەق (ئاللا)، ئیشەك (گوھ دریش، کەر)،

دوشمان (دوژمن، نہیار)، ئاتا (باب، باف)، قەرە (رەش)، ھەپسی (تەقا، گشتی)،

بیزیز (مە، ئەم) و... ھتد.

- ههلبهستقانی (مهلا مستهفا بارزانی) د هزروبیر و ههستین خودا وهك: ریبهر،
سهروك، شیر، قهرهمان، عهگید، میرخواس، سهركردی گهلی كورد و...
هتد ل قهلهم دایه، د چهند مالكاندا ب ئهفی شیوهیی دبیژیت:

سهروك شیری ل بارزانه
بارزانی باقی كوردانه
باقی مه شیری بارزانه

- مهلا عهبدولپرهمان ل جههكی دیتر شیرهتان ل جهحشان واته كهسانین
خوهفرۆش دكهت و ب دلگرانی باسی ئهوان و كریكارین ئهوان بهرامبهری
مللهتی كورد دكهت د چهند مالكان وها دبیژیت:

ئهون جهحشی لاوی كهرا   دكن زیپین ل ههر دهرا
بلا عهقل بیین سهرا   زیافتهت كر بو شهیطانه
د مللهت و قهومی جیهان   پهیدا نابی دهنگی جهحشان
ژ غهیری مللهتی كوردان   كوردستان كوڤا كهرانه

ل داوی سوباسیا خودایی میهرهبان دكهین بو ئهو هیز و شیانی داینه
مه، ههردیسان سوباسیا هیژا ماموستا (موحهمد هشیار) كورئ ههلبهستقانی
ئهفی بهرهمی دكهین كو ههر ژ پوژا دهستیپکی ههتا دویمایی دگهل مهدا
پشتهقان و ههقار بوو، ههروهسا سوباسیا گشت ئالیهکی دكهین كو
دهستی هاریکاری بو مه دریژ کری، هیقیدارم ئهف کاره بیته جهج مفا
وهرگرتنا ئهدهب دوستان.

د. فاخر حهسهن گولی

دهوك ۲۰۲۱

میژووا کورد و کوردستان

حهمد و شهنا^(۱) ژبو رهحمان سهلات ل سهرخهیری ئینسان^(۲)
دگهل ئالی قهنجی قهومان تهوفیق ههردهم ژیهزدانه

وهلاتی مه کوردستانه
جهنی عهگید و شیرانه
ههر میرهکی ب صهد میرانه
سههروک شیری ل بارزانه

میژووکانا^(۳) چیکرییه تاریخا^(۴) قهومی کوردییه
وانا تیدا پر گوتییه گهل تاریخا کوردستانه

وهلاتی مه کوردستانه
جهنی عهگید و شیرانه
ههر میرهکی ب صهد میرانه
سههروک شیری ل بارزانه

برینا وان دهرمان کری ئه وخوش نهبوو مینا بهری
چونکو بهلاف گهلهک دهری تشتا هاتی ژ تاریخانه

---

(۱) پهسن.

(۲) باشتیرینی مرؤقان.

(۳) میژوونقیس، دیرۆکشان، دیرۆکنقیس.

(۴) میژوو، دیرۆک.

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگىد و شىرانه
هەر مېرەكى ب صەد مېرانه
سەرۆك شىرى ل بارزانە

ههوانامه كتيب

گۆتئا سەبەبى^(۱) چىكرنا قى تاريخى

بوونا وئ من ئەف كر پەيدا تاريخە بوونا تەف^(۲) كوردا
پوونى^(۳) بكى هەمى عەردا ژ خەو پاكى تەف كوردانە

وہلاتى مە كوردستانە
جەئى عەگىد و شىرانە
هەر مېرەكى ب صەد مېرانە
سەروك شىرئ ل بارزانە

هەمى تەقدە بىن شىيار زانين چىبى سووك^(۴) و ديار
كەسەك توجا^(۵) نەكى ئىنكار تاريخا ئەصلى كوردانە

وہلاتى مە كوردستانە
جەئى عەگىد و شىرانە
هەر مېرەكى ب صەد مېرانە
سەروك شىرئ ل بارزانە

ژ قى مەرەق^(۶) ئازادىيە چىبى بۆ قەومى كوردىيە
مىنا ژ دارئ فيكىيە^(۱) گۆتينا مەزنى كوردانە

(۱) ئەگەر، هوکار.

(۲) گشت، هەمى.

(۳) پۆھن.

(۴) بازار.

(۵) چ جان.

(۶) حەز.

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه
هەر ميرهكى ب صەد ميرانه
سهروك شيرى ل بارزانه

ئەزى ژ وەرە كەمە بەيان تارىخا كورد و كوردستان
بكن لغاب^(۲) دەقى دوشمان^(۳) دگەل پيسى جاشى^(۴) وانە

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه
هەر ميرهكى ب صەد ميرانه
سهروك شيرى ل بارزانه

هه والننامهى كتيب

---

(۱) فىقى، ميوه.

(۲) لغاف.

(۳) (دوشمان) يەيشەكا توركيه و رامانا (دوشمنى، نهيارى) ددەت.

(۴) جاش، جهحشك، جەتە بۆ ئەوان كەسان دەيتە گۆتن ئەوين هەفكاريا دۆزمنى بۆ

دژايەتيكرنا كوردان دكەن.

پهسنی کوردستان

کوردستانا باغ و کانى وى ناک دايى ل جيهانى
مهستولالى^(۱) دا ئينسانى دهما ئەو چوويه باطمانه^(۲)

وهلاتى مە کوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه
هەر ميرهكى ب صەد ميرانه
سهروك شيرى ل بارزانه

ديجله^(۳) رابوو تهقلو فيرات^(۴) ئەو بوون كهچ و كورپن وهلات
وا بوو داخو كرنه خهبات دا بيزى خوشك و برانه

وهلاتى مە کوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه
هەر ميرهكى ب صەد ميرانه
سهروك شيرى ل بارزانه

ئاڤا جهننهت وان گرتيه بيهنا وى چوو وهلاتيه
ئيحسان^(۵) بو قهومى ئارييه^(۶) پهسنا بكن بو يهزدانه

(۱) بيزارى.

(۲) باژيرى باتمانى ل باكوورى كوردستانى.

(۳) رويبارى ديجله.

(۴) رويبارى فورات.

(۵) قهنجى، باشى.

(۶) ئارى ژ چەندىن نەتەوهيان پيکهايتينه وهك: كورد، فارس، پهشتون و... هتد.

وهلاتى مە كوردستانه
جهن عهگىد و شىرانه
هەر مېرەكى ب صەد مېرانه
سەرۆك شىرى ل بارزانە

هه والننامهى كتيب

خهريطا^(١) حودوودئ^(٢) كوردستانئ

ئهزئ ژ وهره تهف كم بهيان حودوود ژ بوونا كوردستان
مينا قه بوول كرى جيهان گهل دهولتهئ ئه وروپانه

وه ئلاتئ مه كوردستانه
جهئ عه گيد و شيرانه
هر ميره كئ ب صه د ميرانه
سه روك شيرئ ل بارزانه

باق و كائ مه دانئيه خه طا حودوود^(٣) كيشاندييه
دهريا سئپئ^(٤) هن گرتييه بهرقئ ئاقئته كرمانه^(٥)

وه ئلاتئ مه كوردستانه
جهئ عه گيد و شيرانه
هر ميره كئ ب صه د ميرانه
سه روك شيرئ ل بارزانه

ئاقئت قه زوين^(١) هاته قه فاس^(٢) سه لام بيكن خاكئ سيواس^(٣)

(١) نهخشه.

(٢) سنور، توخوب.

(٣) هئلا سنورى.

(٤) دهريا سئپئ يان دهر ناهه پاست.

(٥) باژئئ (كرمان) ناهندا پارئزگهها (كرمان)ه، دكهفئته باشوورئ رۆژه ئاتئ ئيران.

ئالا رەنگى دانىن قىياس ئىشەك^(۴) رابى ژ قردانە

وہلاتى مە كوردستانە

جەئ عەگىد و شىرانە

هەر مېرەكئ ب صەد مېرانە

سەرۆك شىرئ ل بارزانە

تەقدە رابن ھەرنە ھەلب^(۵) ھوون خىراكن خەطا^(۶) عەرەب

ئەم كوشتىنە بىلا سەبەب^(۷) ھلېنن ھەيفا بەرزانە

وہلاتى مە كوردستانە

جەئ عەگىد و شىرانە

هەر مېرەكئ ب صەد مېرانە

سەرۆك شىرئ ل بارزانە

تانگ و طوپا^(۸) تەف پەيداكن مووصل بېگرين وئ ئازادكن

مينا رۆژئ ھوون خۇيا كن^(۹) رەحمەئ نەكن بوونا وانە^(۱۰)

(۱) باژىرئ (قەزوين) ناھەندا پارىزگەھا (قەزوين)ە، دكەفىتە (۱۳۰كم) باژىرئ تەھرا نا پايتهختا ئىرانئ.

(۲) قەفقاس يان قەفقاز، دكەفىتە باكوورئ رۆژئاقايئ ئاسيا.

(۳) باژىرئ (سيواس) ناھەندا پارىزگەھا (سيواس)ە، دكەفىتە ناھەراستا توركيا.

(۴) ئىشەك) يەقىقەكا توركيا و پامانا (گوھ دريژ، كەر) ددەت.

(۵) باژىرئ (ھەلب) ناھەندا پارىزگەھا (ھەلب)ە، دكەفىتە باكوورئ سوريا.

(۶) ھىل.

(۷) ئەگەر، ھوكار.

(۸) تۆپ.

(۹) دياركن.

(۱۰) ژبەر ئەوانە.

وهلاتى مه كوردستانه
جهى عهگيد و شيرانه
هه ميرهكئ ب صهه ميرانه
سههروك شيرى ل بارزانه

دينى حهقى وا وونداكر^(١) ناغئ بهعئى^(٢) ل خوه راكر
كال و بچووك تهقهه راكر بئ فهتوا يئ نك يهزدانه

وهلاتى مه كوردستانه
جهى عهگيد و شيرانه
هه ميرهكئ ب صهه ميرانه
سههروك شيرى ل بارزانه

تهف شيارين بوونا كهركووك ئه ويا مهيه دهشت و ههه سووك
وانا كوشتى زاها گهل بووك پهتروول چوو بوونا توركانه

وهلاتى مه كوردستانه
جهى عهگيد و شيرانه
هه ميرهكئ ب صهه ميرانه
سههروك شيرى ل بارزانه

كهركووك بگره ههتا بهصره دانن خهطى بوونا مههه
سههروورى بوونا خوون خوره تهقهه هوون پاكن يهزدانه

وهلاتى مه كوردستانه
جهى عهگيد و شيرانه
هه ميرهكئ ب صهه ميرانه
سههروك شيرى ل بارزانه

^(١) هنداك، بهزهكر.

^(٢) حزبا بهعس ل رپككهفتى (٧ نيسانا ١٩٤٧ع)، هاتيه دامهزراندى.

به‌صره^(۱) رابن هه‌رنه ئيران هوون ئاڤاكن شه‌هرى^(۲) هه‌مدان^(۳)
ده‌رباس^(۴) بيبن هه‌رنه كرمان ئالا په‌نگين ل ويدى^(۵) دانه

وه‌لاتى مه‌ كوردستانه
جه‌ئ عه‌گيد و شه‌يرانه
هه‌ر مي‌ره‌كئ ب صه‌د مي‌رانه
سه‌ه‌رۆك شه‌يرى ل بارزانه

شاهى ئيران^(۶) بكن ئه‌سير ئه‌وه كورئ به‌د به‌ختى پير^(۷)
پارچه بكن مينا خه‌تير هيلينن حه‌يفا كوردانه

وه‌لاتى مه‌ كوردستانه
جه‌ئ عه‌گيد و شه‌يرانه
هه‌ر مي‌ره‌كئ ب صه‌د مي‌رانه
سه‌ه‌رۆك شه‌يرى ل بارزانه

ئهمى كورتى بو ته بيزى ئه‌و چيتره بى سه‌رگيژى
تونه كه‌ر و لال و گيژى ئه‌و خه‌ريطا^(۱) كوردستانه

(۱) باژيرى (هه‌مدان) ناهه‌ندا پاريزگه‌ها (هه‌مدان)، دكه‌فите رۆژناڤا ئيران.

(۲) باژيرى.

(۳) باژيرى (به‌صرا) ناهه‌ندا پاريزگه‌ها (به‌صرايه)، دكه‌فите باشوورئ عيران.

(۴) ده‌رباز.

(۵) ويدى.

(۶) موحه‌مه‌د رزا شاهى په‌له‌وى، دووه‌مين و دووماهيك شاهى په‌له‌وى، ل سالا (۱۹۴۱)ئ،

دبته ده‌سته‌لاتدائى ئيران. ل سالا (۱۹۷۹)ئ، پشتى چه‌ندين سالان شوڤه‌شا ئيسلاميا

ئيران ب ريبه‌ريا ئايتوئالا خومه‌ينى سه‌ره‌كه‌فت و په‌له‌وى ژناف چون. ناڤبرى ل سالا

(۱۹۸۰)ئ، ل قاهيره پايته‌ختى مسرئ وه‌غهر كر.

(۷) مه‌به‌ست رزا شاهى په‌له‌وى بابى موحه‌مه‌د رزا شاهى په‌له‌وى (۱۹۲۵-۱۹۴۱).

وهلاتى مه كوردستانه
جهى عهگىد و شىرانه
هه ميرهكى ب صهه ميرانه
سهروك شىرى ل بارزانه

كرمان بگره ههتا سىواس به صرپه ههلهب ئاقىت قهفقاس
تارىخ كرىه بو مه نىاس ئەف حودوودى مه كوردانه

وهلاتى مه كوردستانه
جهى عهگىد و شىرانه
هه ميرهكى ب صهه ميرانه
سهروك شىرى ل بارزانه

هه والنهمى كىتب

---

(1) نه خشه.

دلسۆزى ل سەر كوردستانى

ئەفە وەلاتى پىر شىرىن شىرىنترە ژ ھنگىڭىن
چاقا مىنا وى قەط^(۱) نەدى چەرخ و دۆلابا يەزدانە

وہلاتى مە كوردستانە
جەئى عەگىد و شىرانە
ھەر مېرەكى ب صەد مېرانە
سەرۆك شىرى ل بارزانە

دوشمان خوە پار كىيە خەط^(۲) و سىنوور لى دانىيە
ئەو مەتروكا^(۳) باقى ويىە ئەم بى تاج و ئالا مانە

وہلاتى مە كوردستانە
جەئى عەگىد و شىرانە
ھەر مېرەكى ب صەد مېرانە
سەرۆك شىرى ل بارزانە

---

(۱) قەت، ئىكجار.

(۲) ھىل.

(۳) ھىلاى.

گازی ل کوردان ژبو ئازادیا کوردستان

تەقەدە پابن مینا شیرا کور و کەچ و تەقلۆ میرا
ئەو نەمینێ ژ خەلقێ را رۆژ دەرکەتێ ژبەر زانە

وەلاتێ مە کوردستانە
جەنێ عەگید و شیرانە
هەر مێرەکی ب صەد مێرانە
سەرۆک شیرێ ل بارزانە

وەلات ئازادکن هون تەقەدە وەرگەرینین^(١) کول و دەرە
رۆج^(٢) بئ قاج^(٣) بئ ژ ئەف عەرەدە بژی تێدە هون برانە

وەلاتێ مە کوردستانە
جەنێ عەگید و شیرانە
هەر مێرەکی ب صەد مێرانە
سەرۆک شیرێ ل بارزانە

ئەف جان و مای پور عەزیز فەیدا ناکن بوونا دل زینز^(٤)
دوشمان بیژێ هەپسی^(٥) بیژیز^(٦) قەط^(١) کورد نینن ل قادانە

(١) پالەن.

(٢) رۆج واتە (هەرە).

(٣) قاج پەشقەکا تورکیە و پامانا (هەرە) ددەت.

(٤) دلێ رەزێل.

(٥) (هەپسی) پەشقەکا تورکیە و پامانا (تەفا، گشتی، هەمی) ددەت.

(٦) بیژیز پەشقەکا تورکیە و پامانا (مە، ئەم) ددەت.

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگىد و شىرانه
هەر مېرەكى ب صەد مېرانه
سەرۆك شىرى ل بارزانە

ههوانامه كتيب

⁽¹⁾ قهت، ئىكجان.

تیکه‌دانا تاریخا ئەصلی کوردا

ئەمە بوننا تە بییژی ئەوی ناکن پور دریژی
دانه بینئ تو سەرگیژی ئەو تاریخا مە کوردانه

وەلاتئ مە کوردستانە
جەئ عەگید و شییرانە
هەر میڕەکئ ب صەد میڕانە
سەرۆک شییری ل بارزانە

دەما گەمی^(۱) سەکنییە^(۲) ل سەر چیایی جوودییه^(۳)
باقئ مە نووح دەرکەتییه پیشتا جوودی کر ئافانە

وەلاتئ مە کوردستانە
جەئ عەگید و شییرانە
هەر میڕەکئ ب صەد میڕانە
سەرۆک شییری ل بارزانە

وی هەشتیان^(۴) کره ئاڤا تیدە رابوون بووک و زاقا^(۱)

(۱) پاپۆر، کەشتی.

(۲) راولەستیایە.

(۳) چیایی جوودی دکهفیتە ویلایەتا (شەرنەخئ) ل باکووری کوردستان.

(۴) گوندئ (هەشتیان) دکهفیتە ژیریا چیایی جوودی ل باکووری کوردستان، دبیژن ئەڤە

ئەو گوندە ئەوی نۆح پیڤەمبەری (س) ل گەل هەڤالین خوە پشتی ب داوی هاتنا تۆفانی
و راولەستاندنا گەمیئ ل بلندایا چیایی جوودی کو هژمارا ئەوان (۸۰)ئ، کەسبوون، ژ
چیایی هاتبوونە خوار و گوندەك ئاڤاكر، ژبەر کو هژمارا ئەوان (۸۰)ئ کەسبوون،
گوند ب (هەشتیان) هاتە نیاسین و هەتا نوکە ژئ ئەو گوند ب ئەوی ناڤی یە.

جیهان ژوی بوو به لاقا ئەم وئ دەمئ تیدا مانه

وه لاتئ مه كوردستانه

جهئ عه گید و شیرانه

هه میره کئ ب صه د میرانه

سه رهۆك شیرئ ل بارزانه

ناقئ كوردا بهری گوودی^(۲) عه ره ب شوونا گه جه^(۳) خوهندی

ئهو چیا ناق کرن جوودی چنكو جهئ مه كوردانه

وه لاتئ مه كوردستانه

جهئ عه گید و شیرانه

هه میره کئ ب صه د میرانه

سه رهۆك شیرئ ل بارزانه

جوودی جهئ باق و کالا چار هه زار و شه صه د صالا

ل هه شتیان دانین ئالا بو پایته ختی مه كوردانه

وه لاتئ مه كوردستانه

جهئ عه گید و شیرانه

هه میره کئ ب صه د میرانه

سه رهۆك شیرئ ل بارزانه

هن میژوو فانا گوئییه ئەصلئ كوردا ئەوروپییه

ژ ئیسقاندیناقیا^(۱) هاتییه ئەو باکووری ئەوروپانه

---

(۱) واته پشتی تیکه لیا خیزانی د ناقههرا ئەوان (۸۰)، که سین د گه مییدا، دویندهه و نفسئ ئەوان ل دونیایئ به لاقبوو.

(۲) (گودی) یان (گوئی)، د چه رخئ بیست و دوویئ بهری زایینی ل دهقه رین د ناقههرا هه دوو زیئ سیروان و زیئ بجویکدا خودان دهستهه لاتنداری بوون.

(۳) چونکه د زمانئ عه ره بیدا پیتا (گ) نینه، له ورا (گه) کریه (جه).

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه
هەر ميرهكى ب صەد ميرانه
سهروك شيرى ل بارزانه

بهريا عيسا ههشت ههزار سال كوردا ژ ويدى پاكرنه مال
ئهراراتى^(۲) دانين عييال دهولهتا ئورپرتو^(۳) ژ وانه

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه
هەر ميرهكى ب صەد ميرانه
سهروك شيرى ل بارزانه

يى ئەف گۆتى نهكر بهيان^(۴) كۆ بهريا وي ل كيدى^(۵) ژيان
چاوا بوونا ئەو دەرگههان پاشى هاتن كوردستانه

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه
هەر ميرهكى ب صەد ميرانه
سهروك شيرى ل بارزانه

---

(۱) ئيسكندنافى دكهفите باكوورى ئەورپا.

(۲) چياین (ئهرارات يا ئارات) ب زمانى كوردى دبیژن: چياین ئاگرى، دكهفите
كوردستانا تورکيا.

(۳) دهولهتا ئورپرتو، دهستههلاتداريا ئەوان دناقبهرا (۱۵۰۰ ههتا ۶۰۰) بهرى زايينيدا ل دهوروبهريين
گۆلا ئورميين، گۆلا وانى و ههروهسا بلنداھيا ئەرمههستانى دا بوو.

(۴) ديار نهكر، پۆهن نهكر.

(۵) ل كيشه، ل كودهرى.

هەن مێژوو و قانە گۆتییە کورد ئەصلاخ خوە یەمەنییە
لاوی عەمری مۆزەیقییە^(١) ژ وئ هات قەومئ کوردانە

وہ لاتی مە کوردستانە
جہئ عەگید و شیرانە
ہەر مێرەکی ب صەد مێرانە
سەرۆک شیرئ ل بارزانە

ئەو عەمرئ کو ژ مۆزەیقییا پشتی عیسا بوویە خویا
کورد بەریا عیسا د ژیا ل مەنطقا^(٢) کوردستانە

وہ لاتی مە کوردستانە
جہئ عەگید و شیرانە
ہەر مێرەکی ب صەد مێرانە
سەرۆک شیرئ ل بارزانە

تورکا بو مە کری بەیان عیرقئ^(٣) کوردان ژ مە تورکان
نینە تاریخ و ہەم زیمان^(٤) دگەل وەلات بو کوردانە

وہ لاتی مە کوردستانە
جہئ عەگید و شیرانە
ہەر مێرەکی ب صەد مێرانە
سەرۆک شیرئ ل بارزانە

---

(١) پادشاھئ یەمەنی ژ نەژادئ عەرەبی بەری کوچبەریا پیغەمبەری (س).

(٢) دەقەرا.

(٣) نفس، دویندەھ، کنیت.

(٤) زمان، ئەزمان.

تیشتا ترکا بهیان کری ئەو دەرەون نەکە سەری^(۱)
ل جەم خووە وا ئەو چیکری دا ئەو بخۆن کوردستانە

وەلاتی مە کوردستانە
جەمی عەگید و شایرانە
هەر میڕەکی ب صەد میڕانە
سەرۆک شایری ل بارزانە

ملاستی کوردا ئاری یە قەومی تورکا تورانی یە^(۲)
یەهوود و عەرەب سامی یە^(۳) ئەو ژەف دوورن نە برانە

وەلاتی مە کوردستانە
جەمی عەگید و شایرانە
هەر میڕەکی ب صەد میڕانە
سەرۆک شایری ل بارزانە

بەریا عیسا چەند عەصران^(۴) غەریی^(۵) ئاسیا بوونا کوردان
ئۆرتا^(۶) ئاسیا بوونا تورکان مەیزا بکە^(۷) ل تاریخانە

---

(۱) ئەو دەرەو نەکە قییت سەری.

(۲) نەتەوویین تورانی دکەقنە دەقەرین ئاسیا ئاقەپاست، کو نوکە تورکە مەنستان،
ئۆزبەکستان، مەغولستان، تاتارستان و... هتد ل دژین.

(۳) کنیتا سامی پیکهاتینە ژ: عەرەب، ئاشوری، ئەکەدی (بابلیین کەفن)، عبری، سوریانی،
ئارامی و کەنعانیین کەفن.

(۴) چەرخ، سەدە.

(۵) رۆژئاوا.

(۶) ئۆرت (یەشەکا تورکیه و پامانا) ئاقەپاست) ددەت.

(۷) بنیپە، بەریخووە بدەیی، سەحکەیی.

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگىد و شىرانه
هەر مېرهكى ب صەد مېرانه
سهروك شىرى ل بارزانه

سى صەد سال پىشتى هجرىيه قەومى توركان نوو هاتىيه
غەربى ئاسيا روونىشتىيه بەريا وا ئەف كوردستانه^(۱)

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگىد و شىرانه
هەر مېرهكى ب صەد مېرانه
سهروك شىرى ل بارزانه

قىل و مىلى^(۲) هاتن بەلاف قەط^(۳) ئەو نىنن زەلال و صاف
وانا باقىژه پىشتا قاف^(۴) ئەو دەرەون ژ دوشمانه

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگىد و شىرانه
هەر مېرهكى ب صەد مېرانه
سهروك شىرى ل بارزانه

---

^(۱) واتە تورك (۳۰۰) سالىن پىشتى مشەختبوونا پىغەمبەرى (س) ژ ئاسيا نافەراست كوچبەرى

كوردستانى بووينه.

^(۲) گوت و مۆتا.

^(۳) قەت.

^(۴) چىايى (قاف) ل قەققازيا.

تیکه‌دانا یا راست و دروست ژبو ئەصلی کوردا

راست و دروست ئەقا وەرە تووئ بگرە بوونا خوہ رە^(۱)
گۆت و مۆتا^(۲) نەکە سەرە ئەقە ئەصلی مە کوردانە

وہلاتی مە کوردستانە
جہنی عەگید و شیرانە
ہەر میہرەکی ب صەد میہرانە
سەرۆک شیرئی ل بارزانە

فورس و^(۳) گورج و^(۴) دگەل کوردا تەقەدە یەکن بوونە جودا
ژ نەقیی نووح بوونە پەیدا ئەہوی ناقی وی ئیرانە

وہلاتی مە کوردستانە
جہنی عەگید و شیرانە
ہەر میہرەکی ب صەد میہرانە
سەرۆک شیرئی ل بارزانە

ئاخا ئیران ل دەست کری وی ناقی خوہ لی پاکری
ژ بوونا وا خەلات کری ژبووئ ناقی بوو ئیرانە

---

(۱) ژ بو خوہ.

(۲) گۆت و مۆتا نەکە.

(۳) نەتەوا فارس.

(۴) جورجی.

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عەگىد و شىرانه
هەر مېرەكى ب صەد مېرانه
سەروك شىرى ل بارزانە

گەلەك سال و چەندى زەمان هەر سى برا تىدە ژيان
پاشى جورجى رابوو ژ ئيران چوو مەنطقا گورجستانه^(۱)

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عەگىد و شىرانه
هەر مېرەكى ب صەد مېرانه
سەروك شىرى ل بارزانە

فوس و دگەل برا كوردا ژ ئيران ئەو نەبوون جودا
گەلەك دەولەت وا كر پەيدا^(۲) ل ئيران و كوردستانه

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عەگىد و شىرانه
هەر مېرەكى ب صەد مېرانه
سەروك شىرى ل بارزانە

ژبو فورسە شەرقى ئيران دگەل جنووب تىدە ژيان
غەرب و شىمال بو مە كوردان ئەو بوو وەطەن^(۳) بو كوردانە

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عەگىد و شىرانه

---

(۱) جورجيا.

(۲) گەلەك دەولەت چىكرن.

(۳) نىشتيمان.

هەر مێرهكی ب صههه مێرانه

سههروك شـیـرئ ل بارزانـه

وان و مێكێس^(١) دگهل هیزان^(٢) جوودی ههكار^(٣) تهقلی بوطن^(٤)
ههبوون ئهو دهم قهتهك ئیران كهتن پارا^(٥) مه كوردانه

وهلاتـئ مـه كوردسـتانه

جهـئ عـهـگـید و شـیـرانه

هەر مێرهكی ب صههه مێرانه

سههروك شـیـرئ ل بارزانـه

سال و زهمان دهرباس^(٦) كرن حودوود ل خوه زیدهكـرن
حهتا سیواس بندهست كرن ناھئ وی بو كوردستانه

وهلاتـئ مـه كوردسـتانه

جهـئ عـهـگـید و شـیـرانه

هەر مێرهكی ب صههه مێرانه

سههروك شـیـرئ ل بارزانـه

---

(١) موکس، باژیرهكه سههه ب ویلايهتا بهدلیسیقهیه.

(٢) هیزان، باژیرهكه سههه ب ویلايهتا بهدلیسیقهیه.

(٣) ههكارى.

(٤) بوطن.

(٥) بارا، بههرا.

(٦) دهرباز.

تیکه‌دانا دهوله‌تین کوردا یین ژ بهریا میلادا عیسا هاتین ئەو دەهن

باق و کالج مه وهك شیرا هه‌ریهك ژ وان ب صه‌د می‌را
سه‌ر نه‌دانین ژ خه‌لقی را ئازا كـرن كوردسـتانه
وه‌لاتیـ مـه كوردسـتانه
جهـی عه‌گید و شیرانه
هه‌ر می‌ره‌کی ب صه‌د می‌رانه
سه‌رۆك شیری ل بارزانه

ده‌ه دهوله‌تی ب چه‌ند ناڤا چیکرنه‌ کال و باڤا
سنوور و بازار کرنه‌ ناڤا ئالا كه‌ته‌ ده‌ستی وانه
وه‌لاتیـ مـه كوردسـتانه
جهـی عه‌گید و شیرانه
هه‌ر می‌ره‌کی ب صه‌د می‌رانه
سه‌رۆك شیری ل بارزانه

ژ وان ئۆرپرت و رابییه‌ چیا یئ ئارات کورسییه
ژ ئه‌رزورۆم^(۱) وان گرتییه‌ تا ئاقیته‌ شه‌هری وانه^(۲)
وه‌لاتیـ مـه كوردسـتانه
جهـی عه‌گید و شیرانه
هه‌ر می‌ره‌کی ب صه‌د می‌رانه
سه‌رۆك شیری ل بارزانه

^(۱) ئه‌رزورۆم، دکه‌قیته‌ باکووری کوردستان.

^(۲) باژیری وان.

کارداکا دگهل کوردوئین گوودی دگهل کورتی یهقین
قهومی بهری ههمی گۆتین ژبو مالهتی کوردانه

وهلاتی مە کوردستانه
جهنی عهگید و شیرانه
هەر میرهکی ب صەد میرانه
سه‌رۆک شیری ل بارزانه

بشا چەند ناخی هاتییه کوردا دهولت چیکرییه
ئالا رهنگین راکرییه ل مهنطیقا^(۱) مه بوطنه^(۲)

وهلاتی مە کوردستانه
جهنی عهگید و شیرانه
هەر میرهکی ب صەد میرانه
سه‌رۆک شیری ل بارزانه

ژ جوودی ئاقیتیه فورات باف و کالاتی کر خهبات
گوودی رابوو تیدا هیلات ئەو دهولتهتین مه کوردانه

وهلاتی مە کوردستانه
جهنی عهگید و شیرانه
هەر میرهکی ب صەد میرانه
سه‌رۆک شیری ل بارزانه

شنگالیده لولو^(۳) هه‌بوون خودانی هیز و ئاله بوون
ترس و خوف^(۱) وا قهط^(۲) نه‌بوون سینوور ئاقیتن صۆرانه^(۳)

(۱) مهنتهقا، دهقەر.

(۲) بوتانه.

(۳) لولو، لولوبی، ل دهقهرین دنابقه‌را چیاچی زاگروس و شه‌هرمزور (پاریزگه‌ها سلیمانیه) و

دهقه‌را کرمانشا د هزاره‌یا سیییدا بهری زایینی خودان دهسته‌لاتداری بوون.

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگىد و شىرانه
هەر مېرهكئ ب صەد مېرانه
سهروك شىرى ل بارزانه

دهولهتا هوروى^(٤) رابىيه شههري نامەد فهگرتيه
تاج و ئالا پاكرييه ئەو دهولهتا مە كوردانه

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگىد و شىرانه
هەر مېرهكئ ب صەد مېرانه
سهروك شىرى ل بارزانه

ديجله وىرده^(٥) وانا چىكر دهولهتا قاصى ناف لىكر
هن تاريخينا ناف كاشى^(٦) كر ئەو دهولهتا مە كوردانه

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگىد و شىرانه
هەر مېرهكئ ب صەد مېرانه
سهروك شىرى ل بارزانه

---

(١) ترس.

(٢) قەت.

(٣) سۆران.

(٤) هورى، حورى. ل چىايين زاگرۆس هەتا سورى د هزارهيا سىييدا بهرى زاييني خودان
دهستهلاتدارى بوون.

(٥) وىقه.

(٦) كاشيان، كاسيان، ل دهقەرين چىايين زاگرۆس و د سەدهيا دوازده هەتا شازدى بهرى
زايينيدا خودان دهستهلاتدارى بوون.

دهولته تا بابل^(١) پاكرن تاج و ئالا پارچه كرن
دهشت و بازار بندهست كرن شهرف كهت دهستع كوردانه

وه لاتع مه كوردستانه
جهن عهگيد و شيرانه
هه ميرهكع ب صهه ميرانه
سهه روك شيرئ ل بارزانه

ئهو بابيلا بنيلا بهغدا خيلاس نهبي ژ كؤل و دمدا
دمرياس^(٢) ببن هه رنه هه مدا^(٣) سينور ئاقيته بو طانه^(٤)

وه لاتع مه كوردستانه
جهن عهگيد و شيرانه
هه ميرهكع ب صهه ميرانه
سهه روك شيرئ ل بارزانه

---

(١) بابل ناچه راستا عيراقع، كو ناچه ندا شارستانيه تا ميزوبوتاميا.

(٢) دمرياز.

(٣) هه مهران.

(٤) بو طانه.

تیکه‌دانا تاریخا دهولته‌تا مه‌دیا^(۱) ئەو دهولته‌تا کوردایه

به‌ریا عیسا حه‌فت سه‌د سالا تی‌ف‌اق^(۲) کرن باف و کالا
پاکرنه ره‌نگین ئالا چیبوو دهولته‌تا مه‌دیانه

وه‌لاتی مه‌ کوردستانه
جه‌ی عه‌گید و شی‌رانه پ
هه‌ر می‌ره‌کی ب سه‌د می‌رانه
سه‌ه‌رۆک شی‌ری ل بارزانه

دهولته‌تا مه‌دیا چیکرن ئاشووری^(۳) ته‌ف پارچه‌کرن
وا نه‌ینه‌وا بنده‌ست کرن ئەو دهولته‌تا مه‌ کوردانه

وه‌لاتی مه‌ کوردستانه
جه‌ی عه‌گید و شی‌رانه
هه‌ر می‌ره‌کی ب سه‌د می‌رانه
سه‌ه‌رۆک شی‌ری ل بارزانه

ئافا کرن شه‌ه‌ری هه‌مدان لی رابوو له‌شکه‌ری کوردان
که‌ی قوباد ئەو هه‌بوو ژ وان کرن قی‌رال^(۴) بو کوردانه

---

(۱) میدیا (ماد)، پادشاهیا ئەوان دناقبه‌را سالی‌ن (۷۰۰-۵۴۹) به‌ری زاینیدا بوو.

(۲) ئیک‌گرتن، هه‌ف‌گرتن.

(۳) ئاشوریان، د هزاره‌یا سی‌یخ به‌ری زاینیدا ل باکووری می‌زوبوتامیا خودان ده‌سته‌لاتداری

بوون.

(۴) ده‌سته‌لاتداری، پادشاهی.

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه
هەر ميرهكى ب صەد ميرانه
سهروك شيرى ل بارزانه

دوقره فههاد و كهى ئەخسار تەف مينا شيرا و ئەژدههار
ئەستياغ پىشتى وايى چار ئەو تەف قيرالى مەديانه

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه
هەر ميرهكى ب صەد ميرانه
سهروك شيرى ل بارزانه

گۆتئا حودوودئ دهولهتا مهديا

ژ ئيران غه رب و شيماله به حرا خه زهر⁽¹⁾ بوو هه قاله
پيشتا قه فقا س دانه باله سیت و پارسی⁽²⁾ قه ط⁽³⁾ نه مانه

وه لاتئ مه كوردستانه
جهئ عه گيد و شيرانه
هه ر مي ره كي ب صه د مي رانه
سه رهوك شيرئ ل بارزانه

ژئ وي حه تا به حرا قه ره⁽⁴⁾ قزل ئيرماق⁽⁵⁾ دانه سه ره
دهريا سپي⁽⁶⁾ بگه ره ژ خومره حه تا چوو دهريا به صرانه⁽⁷⁾

وه لاتئ مه كوردستانه
جهئ عه گيد و شيرانه
هه ر مي ره كي ب صه د مي رانه
سه رهوك شيرئ ل بارزانه

---

(1) هه مان دهريا قه زوينه.

(2) فارس.

(3) قه ت.

(4) دهريا رهش.

(5) قزل ئيرماق، روبياره كه دكه فيته دناقهه را نه لعه زيزي و سواسيدا.

(6) دهريا ناقهه پراست.

(7) خه ليح.

صەد و حەفتی و پینج سال ل قیدی^(۱) پاکرنه ئالا
قیز و خۆرت و جان و کالا وا کورنه هورۆزا کوردانه

وهلاتی مه کوردستانه
جهی عهگید و شیرانه
هه مپههک ب صهه مپهه
سهه رۆک شیری ل بارزانه

دهه دهولهتن کرنه خهبات بهریا عیسا بوونه خهلات
ئازادکرن شیرین وهلات تهف دهولهتین مه کوردانه

وهلاتی مه کوردستانه
جهی عهگید و شیرانه
هه مپههک ب صهه مپهه
سهه رۆک شیری ل بارزانه

---

^(۱) ل قیدی.

تیکه‌دانا دۆز و خەباتا وەلاتی مە کوردستان

هوون مینا وا کورپین وەلات هەردەم بکن دۆز و خەبات
دا دەرکەقی وان و خەلات ژین ئیشەکا^(۱) تورکانە

وەلاتی مە کوردستانە
جەقی عەگید و شییرانە
هەر میڕەکی ب صەد میڕانە
سەروۆک شییری ل بارزانە

هوون تەق کوردن هەمی میرن کەچ و کورپلنگ و شییرن
تەقەدە مینا کەوئی نیرن د خۆرن ئەو ل جەنگانە

وەلاتی مە کوردستانە
جەقی عەگید و شییرانە
هەر میڕەکی ب صەد میڕانە
سەروۆک شییری ل بارزانە

قەهرمانن رۆزا طەنگی^(۲) زالی و پوستەم نەب وی رەنگی
کەسەک نەدی ئەو چەلەنگی ئەم تەقەدە لاوی کاوانە^(۳)

وەلاتی مە کوردستانە
جەقی عەگید و شییرانە

---

(۱) ئیشەک) یەقیقەکا تورکیە و رامانا (گوھ درێژ، کەر) ددەت.

(۲) تەنگی.

(۳) کاوویع ئاسنگەر.

هەر میړه کی ب صهه د میړانه
سهه رۆك شـیـړی ل بارزانه

ئهو کاویئ ژ ئه صفه هان^(۱) زال و پوسته م ژ سه جهستان^(۲)
ئهو تهف رابوون ژ مه کوردان شه رمی ناکن هوون ژ وانه

وه لاتـی مه کوردسـتانه
جهـی عه گـید و شـیـرانه
هەر میړه کی ب صهه د میړانه
سهه رۆك شـیـړی ل بارزانه

خه لکی بری شیرین وهلات لازم تهفده بکن خه بات
جان و مائی بکن خهلات ئازا کن قهومی کوردانه

وه لاتـی مه کوردسـتانه
جهـی عه گـید و شـیـرانه
هەر میړه کی ب صهه د میړانه
سهه رۆك شـیـړی ل بارزانه

عه نزال^(۳) و کهر کوک و باگمان^(۴) قه ره چوخ^(۵) و دوچه ئیران
تهف په ترولا خاکی کوردان دوشمان ب واکر سهه یرانه

(۱) باژیرئ ئیسه هان دکه فیه (۳۴۰ کم) باشووری باژیرئ تهه رانا پایتهخت.

(۲) سه جهستان یان سیستان دکه فیه باشووری رۆژه لاتئ ئیرانی و نیژیکی (۱۵۲۳ کم) ژ
تهه رانا پایتهخت دویره.

(۳) عین زالا دکه فیه باکووری رۆژئاقیئ باژیرئ مويسل.

(۴) باتمان.

(۵) قه ره جوخ دکه فیه رۆژه لاتئ باژیرئ (مه خموور).

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه
هەر ميرهكى ب صەد ميرانه
سهروك شيرى ل بارزانه

هوون تەف بوونه ئەسیر و ژار دبن كۆلم و ميستى نهيار
ظولمى دكن ل مە هەر چار^(۱) نينه ئينصاف^(۲) بوونا وانە

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه
هەر ميرهكى ب صەد ميرانه
سهروك شيرى ل بارزانه

قەط^(۳) نەترسن رۆژى جهنگا بكن هجووم وهك پلنگا
تەف بدنه پيش طۆپ و تانگا ئازا بكن كوردستانه

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه
هەر ميرهكى ب صەد ميرانه
سهروك شيرى ل بارزانه

هوون تەف كوردن برا زازا^(۴) تجا^(۵) نەبن شاش و رازا^(۶)
سەر پالۆ بكن ئاوازا ئەو مەعدەنا وه برانە

(۱) مەبەست ژ هەر چار: ئيران، عيراق، سوری و تورکيايه.

(۲) وژدان.

(۳) قەت.

(۴) برايین زازا؛ (كوردین زازا ل دیرسم و نامەد و... هتە دژین).

(۵) چ جار.

(۶) چەوت و نەستی.

وهلاتى مـه كوردسـتانه
جهتى عهگىد و شـيرانه
هەر مـیرهكى بـه صهـد مـيرانه
سهـرۆك شـيرى لـ بارزانـه

تێكۆمه‌دانا تارىخا جه‌ژنا نه‌ورۆزا كورد و فورس

به‌ريا عيسا پي‌نج سه‌د سالا نه‌ه و پي‌نجى^(١) دانه با‌له
ظوئمه‌ كره ل باف و كاله ده‌كاكى^(٢) شاهى ئيرانه

وه‌لاتى مه‌ كوردستانه
جه‌نى عه‌گيد و شيرانه
هه‌ر مي‌ره‌كى ب سه‌د مي‌رانه
سه‌روك شيرى ل بارزانه

ژ ته‌صفه‌هان ده‌ركه‌تیه هه‌زا وى چل هه‌زار بیه
ئالا په‌نگين پاكريیه ئه‌و كاوايى مه‌ كوردانه

وه‌لاتى مه‌ كوردستانه
جه‌نى عه‌گيد و شيرانه
هه‌ر مي‌ره‌كى ب سه‌د مي‌رانه
سه‌روك شيرى ل بارزانه

دورا ته‌بري‌ز^(٣) كره زنجير شاه و مه‌زن ته‌ف بوون ته‌سير
هنگى كوشتى ئه‌و سه‌يئ^(٤) پير پوهنى ده‌ركه‌ت ل ئيرانه

---

(١) پي‌نج سه‌د و پي‌نجى و نه‌ه سالا به‌رى زايينى.

(٢) زوحاك.

(٣) باژيري ته‌بريز دكه‌قيته رۆژئافا ئيرانى و نيزكى (٦٢٧كم) ژ ته‌هرا نا پايته‌خت دويره.

(٤) زوحاك.

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عەگىد و شىرانه
هەر مېرەكى ب صەد مېرانه
سەرۆك شىرى ل بارزانە

ئەو رۆژ ھەبوو ھەشتى ئادار روونى كرن دەشت و ديار
شاهى^(۱) كەتە ناف قەومى ئار^(۲) ئەو نەورۆزا مە كوردانە

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عەگىد و شىرانه
هەر مېرەكى ب صەد مېرانه
سەرۆك شىرى ل بارزانە

رۆژەكى نوو بو وان ھاتى يەزدان لەمە كر خەلاتى
ئەو نىشانانا قى وهلاتى ئەو رۆژ و جەژنا مە كوردانە

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عەگىد و شىرانه
هەر مېرەكى ب صەد مېرانه
سەرۆك شىرى ل بارزانە

---

^(۱) شادى.

^(۲) نەتەوا ئارى.

تیكشەدانا دەولەتین كوردایین هاتین پشتی ئیسلامی (ئەو ئەهن)

پشتی ئیسلام دەركەتییه كوردان سەری پاكرییه
نەه دەولەت وان چێكرییه گەلەك دران وجیهانە

وەلاتی مە كوردستانە
جەتی عەگید و شیپرانە
هەر مێرەکی ب صد مێرانە
سەرۆك شیپری ل بارزانە

ئەزنی ژ تەرە وا كەم بەیان دا تو ببنی خەبیر^(۱) و زان
دوستان بکی مینا كەران دەما كره كەتما كوردانە

وەلاتی مە كوردستانە
جەتی عەگید و شیپرانە
هەر مێرەکی ب صد مێرانە
سەرۆك شیپری ل بارزانە

---

^(۱) شەهەرزەا.

دهولەتا كوردی یا مهروانی^(۱) یان دۆستکی

سێ صەد و حەفتی گەل دووان^(۲) ژ هجرەتی بورییه وی دەمان
چیکرن دەولەتا مهروان فارقین^(۳) پایتەختی وانە

وہلاتی مە کوردستانە
جەتی عەگید و شـیرانە
هەر میـرەکی ب صەد میـرانە
سـەرۆک شـیرۆ ل بارزانە

قامشلۆ و زاخۆ گرتییە هەکار وئەردیش^(۴) گەل وییە
خەط و سینوور لی دانییە تا ئاقیت ئادییەمانە

وہلاتی مە کوردستانە
جەتی عەگید و شـیرانە
هەر میـرەکی ب صەد میـرانە
سـەرۆک شـیرۆ ل بارزانە

صەد و شەش سال^(۵) حوکمکرن لەشکەر و ئالا چیکرن
شەش پادیشاه ژ خوہ پاکرن ئەو دەولەتا مە کوردانە

---

(۱) مهروانیان دناقبەرا سائین (۱۰۹۶-۹۹۰) زاینیدا ل باکووری میزوبۆتامیا دەستەللاتداری
دکر.

(۲) سالا سێ سەد و حەفتی و دوویع مشەختی.

(۳) فارقین یان میافارقین سەر ب دیاریه کرێقەیه.

(۴) ئەردیش سەر ب وانێقەیه.

(۵) (۱۰۹۶-۹۹۰) زاینی.

وہلاتی مہ کوردستانہ
جہتی عہگید و شیرانہ
ہەر میرہکی ب صەد میرانہ
سەرۆک شیرئی ل بارزانہ

تاریخچینا ناق کرییہ ب دەولتەتا دۆستکییہ
بادی دۆستک^(۱) چیکرییہ کوردی مەنطیقا شیروانہ^(۲)

وہلاتی مہ کوردستانہ
جہتی عہگید و شیرانہ
ہەر میرہکی ب صەد میرانہ
سەرۆک شیرئی ل بارزانہ

---

^(۱) پادی کوپی دۆستەک (۹۸۲-۹۸۹) زایینی.

^(۲) نیزیکی سیرتی ل باکووری کوردستان.

تیکه‌دانا میژووا دهوله‌تا کوردی یا حسنه‌ومیه^(۱) (یان به‌ریکان)

سێ صەد و پینجی و نەه بیه کوردان دهوله‌ت چیکرییه
دهوله‌تا حسنه‌نوهیهیه یان دهوله‌تا به‌رزه‌کانه

وه‌لاتی مە کوردستانه

جه‌ی عه‌گید و شی‌رانه

هەر می‌ره‌کی ب صەد می‌رانه

سه‌رۆك شی‌ری ل بارزانه

د صۆران^(۲) دا حوکم کرن هنده‌ک ئیران ل ده‌سکرن
ئهو کوردستان ئازاد کرن هه‌تا ئاقیته هه‌مدانه

وه‌لاتی مە کوردستانه

جه‌ی عه‌گید و شی‌رانه

هەر می‌ره‌کی ب صەد می‌رانه

سه‌رۆك شی‌ری ل بارزانه

یه‌ک و دهه پادیشاه ته‌مام کوردا بی‌وا دیتن سه‌لام
صەد و سیه و شەش سأل ده‌وام ئهو دهوله‌تا مه کوردانه

وه‌لاتی مە کوردستانه

جه‌ی عه‌گید و شی‌رانه

هەر می‌ره‌کی ب صەد می‌رانه

سه‌رۆك شی‌ری ل بارزانه

^(۱) حسنه‌ویان (به‌ریکان)، دناقیه‌را سائین (۹۵۹-۱۰۱۵) زایینی ل ده‌قەرا دینه‌ومر (باکووری

کرمانشا) و رۆژنایا ئیرانی هه‌تا باکووری می‌زوبۆتامیا ده‌سته‌لاتداری دکر.

^(۲) سۆران.

تېكشەدانا تارىخا دەولەتا لۆرى^(۱) مەزن يا كوردى

پيىنج سەد و پيىنجى ھاتىيە لۆرى مەزن دەركەتییە
ناف دانینە فەچلھویيە د کیتاب و تارىخانە

وہلاتی مە کوردستانە
جھنی عەگید و شپیرانە
ھەر مپیرەکی ب سەد مپیرانە
سەرۆک شپیری ل بارزانە

ھەشت و شپست و دوو سەد سال^(۲) لورستاندە پاکر ئالا
نامووس کرن باف و کالا نەبوون مینا مە پيسانە^(۳)

وہلاتی مە کوردستانە
جھنی عەگید و شپیرانە
ھەر مپیرەکی ب سەد مپیرانە
سەرۆک شپیری ل بارزانە

دەدە و سنی پادشاھ ھەبوون خودانی تاج و تەختە بوون
ترس و کیمی بووا نەبوون ئەو دەولەتا مە کوردانە

---

(۱) لۆرى مەزن يان ئەتابکانی لۆرى مەزن، دناقبەرا سالیڻ (۱۱۵۵-۱۴۲۴) زایینیدا ل دەقەرین

لۆرستانە دەستھەلاتداری دکر.

(۲) ساللا دوو سەد و شپست و ھەشتی مشەختی.

(۳) نە وەك مە پیس بوون بەلكو ژ مە باشتر بوون.

وهلاتى مـه كوردستانه
جهن عهگىد و شـيرانه
هەر مـیرهكى بـ صهد مـيرانه
سهـرۆك شـیرى لـ بـارزان

تیکه‌هانا میژووا دهولته‌تا شه‌دادی^(۱) یا کوردی

حه‌فت و شیست و سی صه‌د^(۲) بیه هات دهولته‌تا شه‌دادییه
گه‌نجه^(۳) ته‌فلیس^(۴) وی گرتیه ئه‌هول ژووری کوردس‌تانه

وه‌لاتی م‌ه کوردس‌تانه
جه‌نی عه‌گید و شی‌یرانه
هه‌ر می‌ره‌کی ب صه‌د می‌یرانه
سه‌ه‌رۆک شی‌یری ل بارزان‌ه

شیمالی ئی‌یران وا گرتی تی‌دا ژیان ب سه‌ه‌ریه‌ستی
نازه‌ریه‌یجان ته‌ف قه‌گیرتی خه‌ط^(۵) ئاقیت ئه‌رمه‌نستانه

وه‌لاتی م‌ه کوردس‌تانه
جه‌نی عه‌گید و شی‌یرانه
هه‌ر می‌ره‌کی ب صه‌د می‌یرانه
سه‌ه‌رۆک شی‌یری ل بارزان‌ه

دوو صه‌د و بیست و سی ساله پاكرنه‌ه رهنه‌گین ئاله
چار و دهه^(۱) پادیشاه‌باله ئه‌ه دهولته‌تا م‌ه کوردانه

---

(۱) شه‌دادی، دناقه‌ه‌را سالی (۹۵۱-۱۰۹۱) زایینیدا ل ده‌قه‌رین باکو، گه‌نجه ده‌سته‌لات‌داری

دکر.

(۲) سالا سی سه‌د و شیست و هه‌فتی مشه‌ختی.

(۳) باژیری گه‌نجه دکه‌ه‌یته باکووری رۆژناقیی کومارا نازه‌ریه‌یجانیدا.

(۴) باژیری (تفلیس) پایته‌ختی وه‌لاتی گورجستانیه.

(۵) خه‌ت.

وهلاتى مە كوردستانه
جهن عهگيد و شيرانه
هەر ميرهك ب صەد ميرانه
سەرۆك شيرى ل بارزانه

---

(١) چارده.

تېكشەدانا تارىخا دەولەتا كوردى يا لۆرى بچووك^(۱)

پېنجى دگەل پېنصەدىيە^(۲) ژ ھجرەتى دەرياس بوويە
لۆرى بچووك دەركەتییە ل خوزستانا^(۳) ئیرانە

وہلاتى مە كوردستانە
جھى عەگىد و شىرانە
ھەر مېرەكى ب صەد مېرانە
سەرۆك شىرى ل بارزانە

ھندەك لۆرستان دەستكرن بىست و دوو مەزن پاكرن
چار صەد ساللا حوكمكرن دگەل پېنج و شەشا^(۴) نە

وہلاتى مە كوردستانە
جھى عەگىد و شىرانە
ھەر مېرەكى ب صەد مېرانە
سەرۆك شىرى ل بارزانە

ئەو چەند سالى سەر وا بوورى ژ وا كەس نەدى سەر شوورى
ناق دانين دەولەتا لۆرى ئەو دەولەتا مە كوردانە

---

(۱) لۆرا بچووك يان ئەتابەكان لۆر، دناقبەرا سالتىن (۱۱۸۴-۱۵۹۸) زايىنىدا ل لورستانى

دەستھەلاتدارى دكر.

(۲) ساللا پېنج سەد و پېنجى مشەختى.

(۳) باشوورى ئىرانى.

(۴) ساللا چارسەد و پېنجى و شەشى مشەختى.

وهلاتى مه كوردستانه
جهنى عهگىد و شىرانه
ههه ميرهكى ب صهه ميرانه
سههروك شىرى ل بارزانه

تیکه‌دانا دهوله‌تین ئه‌یوبیا^(۱) بین کوردی و تاریخا وا

چار و شپست و پینسهده^(۲) بیه هژمار تاریخا هجرییه
هات دهوله‌تا ئه‌یوبییه ئه‌و دهوله‌تا مه کوردانه

وه‌لاتی مـه کوردستانه
جهن عه‌گید و شپیرانه
هه‌ر می‌ره‌کی ب صه‌د می‌رانه
سه‌ه‌رۆک شپیری ل بارزانه

رابوو سه‌لا‌حه‌دین^(۳) کوردی قه‌هره‌مان بوو ل هه‌ر عه‌ردی
مه‌یزینه^(۴) تاریخا وه‌ردی^(۵) واللله ئه‌و ژ کوردانه

وه‌لاتی مـه کوردستانه
جهن عه‌گید و شپیرانه
هه‌ر می‌ره‌کی ب صه‌د می‌رانه
سه‌ه‌رۆک شپیری ل بارزانه

ئه‌و نه‌ ترک و نه‌ عه‌ره‌ب بوو نه‌ عه‌جه‌م و به‌لکی ژ مه‌ بوو
ئه‌و دبپژن ئه‌و ژ مه‌ بوو واللله دهره‌و بوونا وانه

---

(۱) ئه‌یوبیان ب درپژاهیا سه‌ده‌یی‌ن دوازه‌ و سیزده‌ی زایینی ل پشکه‌کا مه‌زن ژ رۆژه‌لاتا

ناقین حوکمرانی دکرن.

(۲) سالا پینج سه‌د و شپست و چاری مشه‌ختی.

(۳) سه‌لا‌حه‌دین ئه‌یوبی (۱۱۳۸-۱۱۹۳) زایینی.

(۴) بنپره، سه‌حکه‌یی.

(۵) ابن الوردی عمر بن مقفر: تتمه‌ المختصر فی اخبار البشر.

وهلاتن مە كوردستانه
جهن عهگيد و شيرانه
هەر ميرهك ب صەد ميرانه
سهروك شيرى ل بارزانه

ژ صۆران^(۱) ئەو دەرکەتییە مام باف بوون دگەل و بیە
د شامیدا روونیشتییە ژ کوردی ئازەربەيجانە

وهلاتن مە كوردستانه
جهن عهگيد و شيرانه
هەر ميرهك ب صەد ميرانه
سهروك شيرى ل بارزانه

ئەوی مصر بئەست کری فاگمی^(۲) تەف پارچە کری
ئەو مەنطقە^(۳) پاقیز کری ژ پیس و هەم خەبیسانە

وهلاتن مە كوردستانه
جهن عهگيد و شيرانه
هەر ميرهك ب صەد ميرانه
سهروك شيرى ل بارزانه

ئەگەر پەسنی وی ئەم بیژی وی پەیداکی ئەم سەر گیژی
ئەمى بنە لال و گیژی ئەو یەك دلۆپ ژ بەحرانە

وهلاتن مە كوردستانه
جهن عهگيد و شيرانه

---

(۱) سۆران.

(۲) فاتیما (۹۰۹-۱۱۷۱) زایینی، ژ شیعین ئیسماعیلی دەینە هژمارتن و ناقدەندا
دەستەلاتداریا ئەوان ل مسرئ بوو.

(۳) مەنتەقە، دەقەر.

هەر میړه کښ ب صهه میړانه
سهه رۆک شـیړی ل بارزانه

قودسا خه لیل ته میز^(۱) کری ئه وروپ و پۆم پارچه کری
بهیره قا^(۲) ئیسلام پاکری منهت کر بوو موسلمانانه

وه لاتـی مـه کوردستانه
جهـی عـه گـیـد و شـیـرانه
هەر میړه کښ ب صهه میړانه
سهه رۆک شـیړی ل بارزانه

د وئ تاریخا بوورییه نافع سو لطان دهرخستیه
هات دهولته تا ئه یوبییه ئه م بوون سو لطان د جیهانه

وه لاتـی مـه کوردستانه
جهـی عـه گـیـد و شـیـرانه
هەر میړه کښ ب صهه میړانه
سهه رۆک شـیړی ل بارزانه

هه شتی و چار سال کرن دهوام نهه پادیشاه بوونه تهمام
پهیدا کرن حوکمئ ئیسلام قاهیره پایته ختی وانه

وه لاتـی مـه کوردستانه
جهـی عـه گـیـد و شـیـرانه
هەر میړه کښ ب صهه میړانه
سهه رۆک شـیړی ل بارزانه

---

(۱) پاک، پاقت.

(۲) بهیره قا (بهیره قا تورکیه و رامانا (ئالی) ددهت.

تیکه‌دانا یا ددوی ژ دهوله‌تین ئه‌یویان

نهه و چهفتی گهل پینسه‌دا^(۱) ژ تاریخا قه‌نجی خودا
حه‌له‌بیده بوویه په‌یدا یا د دوو وی ئه‌ه و ژ وانسه

وه‌لاتی مه‌ کوردس‌تانه
جه‌ی عه‌گید و شه‌یرانه
هه‌ر می‌ره‌کی ب صه‌د می‌رانه
سه‌ه‌رۆک شه‌یری ل بارزانسه

پینجی و پینج سال حوکم کرن ئالا گهل له‌شکه‌ر چی‌کرن
شه‌ش کی‌م یه‌ک مه‌زن پاکرن ئه‌ه ده‌وله‌تا مه‌ کوردانه

وه‌لاتی مه‌ کوردس‌تانه
جه‌ی عه‌گید و شه‌یرانه
هه‌ر می‌ره‌کی ب صه‌د می‌رانه
سه‌ه‌رۆک شه‌یری ل بارزانسه

---

^(۱) سال‌ا پینج سه‌د و چهفتی و نه‌هی مشه‌ختی.

تێكۆمه‌دانا تارىخا ده‌وله‌تا سىع ژ ده‌وله‌تێن ئه‌يوبيان ئه‌وێن كوردى

د دوو هه‌شتى پېنسه‌د⁽¹⁾ بيه د شامېدا ده‌ركه‌تیه
ده‌وله‌تا سىع ئه‌يوبیه ئه‌و ده‌وله‌تا مه‌ كوردانه

وه‌لاتى مه‌ كوردستانه
جهن عه‌گيد و شيرانه
هه‌ر مېره‌كى ب صه‌د مېرانه
سه‌رۆك شيرى ل بارزانه

شه‌ش و دگه‌ل هه‌فتى ساله پاكرنه شه‌ره‌ف ئاله
ده‌ه و دوو پاديشاه باله ئه‌و ته‌ف هه‌بوون ژ كوردانه

وه‌لاتى مه‌ كوردستانه
جهن عه‌گيد و شيرانه
هه‌ر مېره‌كى ب صه‌د مېرانه
سه‌رۆك شيرى ل بارزانه

فان هه‌رسیيان حوكم كرن دوو صه‌د و پازده سال كرن
بيست و چار مه‌زن پاكرن ته‌ف ده‌وله‌تێن مه‌ كوردانه

وه‌لاتى مه‌ كوردستانه
جهن عه‌گيد و شيرانه
هه‌ر مېره‌كى ب صه‌د مېرانه
سه‌رۆك شيرى ل بارزانه

⁽¹⁾ سالا پینج سه‌د و هه‌شتى و دوویع مشه‌ختى.

حهسەن كهيفى^(١) ده ئەو هەبوون خودانى سەككە^(٢) و تەختە بوون
حوكمى توركا ل قىدى^(٣) نەبوون هەر تو مەيزن^(٤) كەلهى وانە

وهلاتى مە كوردستانە
جەنى عەگىد و شىرانە
هەر مېرەكى ب صەد مېرانە
سەروك شىرى ل بارزانە

ئەف دەولەتەين ئەيوبييا تاريخان دە بوونە خۇيا
فەرمان كرن گەلەك جيا ئەو شەرەفا مە كوردانە

وهلاتى مە كوردستانە
جەنى عەگىد و شىرانە
هەر مېرەكى ب صەد مېرانە
سەروك شىرى ل بارزانە

ژ يەمەن تا ئازەربەيجان ژ ئەدەن تا دەريا فورسان
حوكم كرن چەندى عەصران^(٥) قان دەولەتى ئەيوبيانە

وهلاتى مە كوردستانە
جەنى عەگىد و شىرانە
هەر مېرەكى ب صەد مېرانە
سەروك شىرى ل بارزانە

---

(١) باژىرى حەسەن كيف دكەفیتە باكوورى كوردستان.

(٢) پارە، دراف.

(٣) ل قىرى.

(٤) بەرىخو بەدەنى، سەحكەنى.

(٥) چەرخ، سەدە.

ب وان كورد اكر سهري حوكم كرن گه لهك دهري
خوه نهديتن جيهي كهري مينا ئيرو ئهم تيدانه

وه لاتى ميه كوردستانه
جهن عهگيد و شيرانه
ههر مي رهك ب صهد ميرانه
سهه روك شيرى ل بارزانه

تیکه‌دانا میژووا کۆمارا کوردی^(۱) یا مهابادی

ههزار و نهه صد هاتییه چل و شهشی^(۲) دی گه‌ل وییه
کوردی ساڵی پاكرییه ل مهابادی ئیرانه

وه‌لاتی مه کوردستانه
جه‌ی عه‌گید و شی‌رانه
هه‌ر می‌ره‌کی ب صد می‌رانه
سه‌رۆک شی‌ری ل بارزانه

ل وی‌دی^(۳) وان کری خه‌بات ئازاکرن شی‌رین وه‌لات
ئالا په‌نگی تی‌دا ه‌لات ئه‌و ده‌وله‌تا مه کوردانه

وه‌لاتی مه کوردستانه
جه‌ی عه‌گید و شی‌رانه
هه‌ر می‌ره‌کی ب صد می‌رانه
سه‌رۆک شی‌ری ل بارزانه

وا جومهورییه‌ت چی‌کری قازی محهمه‌د^(۴) پاکری
سی‌ ساڵا وی ئه‌مر کری رۆژ وون‌دابی ل کوردانه

---

(۱) کۆمارا مهاباد (کوردستان) ل (۲۲ کانوینا ۱۹۴۶) ئی، ل باکووری رۆژناقا ئیران ب
په‌ریا پشه‌وا (قازی موحهمه‌د) هاته دامه‌زراندن، ژیی وی کی‌متر ژ ساڵه‌کی بوو، واته ل
(۱۵ کانوینا ۱۹۴۶) هاته هله‌شاندن.

(۲) ساڵا هزار و نهه سهد و چل و شهشی زایینی.

(۳) ل وی‌ری.

(۴) قازی موحهمه‌د، دامه‌زینهری کۆمارا کوردستان (۱۹۴۶) ئی، بوو، ل (۳۱ ئاداری ۱۹۴۷) ئی، ل
مهاباد هاته سی‌دارمدان.

وهلاتى مه كوردستانه
جهى عهگىد و شىرانه
هه ميرهكى ب صهه ميرانه
سهه رۆك شىرى ل بارزانه

ئهو بى بهختى شاهى ئىران كوشتى غازى⁽¹⁾ موحهمههه خان
پارچه كرن كو مارا كوردان موحهمههه شاهى⁽²⁾ ئىرانه

وهلاتى مه كوردستانه
جهى عهگىد و شىرانه
هه ميرهكى ب صهه ميرانه
سهه رۆك شىرى ل بارزانه

⁽¹⁾ قازى.

⁽²⁾ موحهمههه رزا شاهى پههلهوى (1941-1979).

تیکه‌دانا میژووا شۆره‌شا کوردستانا عیراقی ب سەرۆکاتیا مه‌لا مسته‌فا

بارزانی

هه‌زار و نه‌هه‌ سه‌ده‌ هاتیه‌ یه‌ک و شپه‌ستی^(١) دی گه‌ل ویه‌
یازده‌ی ئه‌یلول^(٢) ته‌مام بیه‌ رۆژ ده‌رکه‌ته‌تی ژ بارزانه‌

وه‌لاته‌ی مه‌ کوردستانه‌
جه‌ی عه‌گه‌د و شه‌یره‌نه‌
هه‌ر مه‌یره‌کی ب سه‌ده‌ مه‌یره‌نه‌
سه‌ه‌رۆک شه‌یره‌ی ل بارزانه‌

ده‌هه‌ کیم یه‌ک^(٣) سال وا کر خه‌بات ئازاکرن شه‌یره‌ی وه‌لات
یازده‌هه‌ی ئادار^(٤) ژیه‌ هه‌لات ل کوردستانا بارزانه‌

وه‌لاته‌ی مه‌ کوردستانه‌
جه‌ی عه‌گه‌د و شه‌یره‌نه‌
هه‌ر مه‌یره‌کی ب سه‌ده‌ مه‌یره‌نه‌
سه‌ه‌رۆک شه‌یره‌ی ل بارزانه‌

ئه‌وه‌وا کوردستان ئازاکرن مه‌که‌ته‌ب و له‌شکه‌ر چه‌یکرن
چار ساله‌وا^(١) حوکم کرن هه‌رچار ئاله‌ی کوردستانه‌

(١) ساله‌ هزار و نه‌هه‌ سه‌ده‌ و شپه‌ستی و ئه‌یکه‌ زایینه‌.

(٢) شۆره‌شا ئه‌یلول ل ساله‌ (١٩٦١)ی، ب ریه‌هه‌ مه‌لا مسته‌فا بارزانی ده‌سته‌په‌کر و ل ساله‌

(٣) (١٩٧٥)ی، ب داوی هات.

(٤) مه‌تال.

(٥) نه‌هه‌.

(٦) به‌یانا (١١)ی، ئاداری، رۆژا دانا حوکمه‌ی زاتی بوو.

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه
هەر ميرهكى ب صەد ميرانه
سهروك شيرى ل بارزانه

هاته سەر وا شەشە ئادار تىفاق كرى تەقەدە نەيار
جەزائىردە^(۱) كرنە قرار پاكىن فەرمان سەر كوردانە

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه
هەر ميرهكى ب صەد ميرانه
سهروك شيرى ل بارزانه

هند و پرووس و تەقلۆ ئيران جەزائىر و دگەل توركان
گەل حزبا بەعيا بى ئيمان پاكىن كەلها كوردانە

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه
هەر ميرهكى ب صەد ميرانه
سهروك شيرى ل بارزانه

بيستى ئادارى سەر مە هات قير و گرین كەتە وهلات
رۆژ چوو شەقەك گارى^(۲) هەلات ل سەر مالهەتى كوردانە

---

(۱) پشتى بهيانا (۱۱)ى، ئادارى واتە دناقبەرا سائين (۱۹۷۰-۱۹۷۴)ى، هەتا ئاستەكى

كوردستانى كەقتبوو د ئارامىيدا.

(۲) رېككەفتنامەيا (ئەلجەزائىر) ل رېككەفتى (۶)ى، ئادارى، رېككەفتنامەيا (۱۱)ى،

ئادارى يا سالا (۱۹۷۵)ى، دناقبەرا عىراق و ئيرانيدا هاتبوو گریدان.

(۳) تارى.

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عەگىد و شىرانه
هەر مېرەكى ب صەد مېرانه
سەرۆك شىرى ل بارزانە

ترك و عەرب گەل عەجەمە وا دوشمانى كرىه ل مە
ئەى پيس دوشمان دونيا دەمە رۆژەك وئ ئى بۆ كوردانە

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عەگىد و شىرانه
هەر مېرەكى ب صەد مېرانه
سەرۆك شىرى ل بارزانە

تشتا دوشمان ل مە كرى ئەو ظووتره⁽¹⁾ ژ ئاگرى
تەقدە عەقل بىنن سەرى ئەزى بىژم بۆ جەحشانە

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عەگىد و شىرانه
هەر مېرەكى ب صەد مېرانه
سەرۆك شىرى ل بارزانە

⁽¹⁾ زۆرتە.

شپرمت و نه‌صیحه‌ت ژبو جه‌حشان

ئه‌ون جه‌حشخ لاوی کهره دکن زپرین ل ههر دهره
بلا عه‌قل بپنن سه‌ره ضیافه‌ت^(۱) کربو شه‌یطانه

وه‌لاتخ مه‌ کوردس‌تانه
جه‌خ عه‌گید و شه‌پرانه
ههر مپره‌کی ب صه‌د مپرانه
سه‌ره‌وک شه‌پری ل بارزانه

د مله‌ت و قه‌ومخ جیهان په‌یدا نابخ ده‌نگخ جه‌حشان
ژغه‌پری مله‌ته‌خ کوردان کوردستان کو‌خا کهرانه

وه‌لاتخ مه‌ کوردس‌تانه
جه‌خ عه‌گید و شه‌پرانه
ههر مپره‌کی ب صه‌د مپرانه
سه‌ره‌وک شه‌پری ل بارزانه

قه‌ومخ کوردا نه‌ کریه دؤزا مالخ تو‌که‌سیه
ئازادییا خوه‌ خوه‌ستییه مینا مله‌ته‌خ جیهانه

وه‌لاتخ مه‌ کوردس‌تانه
جه‌خ عه‌گید و شه‌پرانه
ههر مپره‌کی ب صه‌د مپرانه
سه‌ره‌وک شه‌پری ل بارزانه

---

^(۱) میه‌قانداری.

دۆز و دهعوا كوردا تهمام قهط⁽¹⁾ ئەو نينه چدى⁽²⁾ ئىسلام
ل جهم دين ئەو نينه حهرام مهيزا⁽³⁾ بكه ل كتابانه

وهلاتى مـه كوردستانه
جهنى عهگيد و شـيرانه
ههر مـيرهكى بـ صهد مـيرانه
سههروك شـيرى ل بارزانـه

---

(1) قهت.

(2) دژى.

(3) بنپره، سههكهين.

نیشانکرنا رپا دوروست بوونا دمولهتین موسلمانا

لازم تهغه ئیسلام برا تیضاق بکن تهف ب ههقرا
یهک بهیرهقی^(۱) دانن ژ خوهر ائهو تهف ببن یهک برانه

وهلاتی مـه کوردستانه
جهنی عهگید و شیرانه
ههر میهرهکی ب صهد میرانه
سههروک شیری ل بارزانه

دؤزا فهرقیتی وان کری ئاخا ئیسلام پارچه کری
ههر کس بؤ خوه پارسهک^(۲) بری ژ بلی ئهسیری کوردانه

وهلاتی مـه کوردستانه
جهنی عهگید و شیرانه
ههر میهرهکی ب صهد میرانه
سههروک شیری ل بارزانه

دهمه وانه ئهف کرییه براتی قهط نههشتیه^(۳)
ههر کس قهومی خوه گرتیه ظولمی کرن ل کوردانه

وهلاتی مـه کوردستانه
جهنی عهگید و شیرانه

---

(۱) بهیرمق) پهیههکا تورکیه و پامانا (ئالی) ددهت.

(۲) پارسهک) پهیههکا تورکیه و پامانا (خوازخوازوک) ددهت.

(۳) قهت نههیلایه.

هەر میړه کی ب صەد میړانە
سەرۆک شیری ل بارزانە

لازم تەقەدە قەومی کوردا بکن تیڤاق هەمی عەردا
ژ هەق دوو ئەو نەبن جودا ئازا بکن کوردستانە

وەلاتی مە کوردستانە
جەمی عەگید و شیرانە
هەر میړه کی ب صەد میړانە
سەرۆک شیری ل بارزانە

د کتـابـین دوشـمانـیـه نـینـه تـاریـخـا کـوردیـه
ژ وان دەولت نەرابییە دگەل نینە کوردستانە

وەلاتی مە کوردستانە
جەمی عەگید و شیرانە
هەر میړه کی ب صەد میړانە
سەرۆک شیری ل بارزانە

تاریخ و دەولتەتین کالا چار هزار و شەش صەد سالا
هەون دەرخیـنن بۆ هەقالا سەربەستی بۆ خواندەقانه

وەلاتی مە کوردستانە
جەمی عەگید و شیرانە
هەر میړه کی ب صەد میړانە
سەرۆک شیری ل بارزانە

ئەق دەلەتین مە گۆتیە دوشمانی ئەو تەق دیتیە
ناقن کوردی پاکرییە ناقن خوە کر شوونا وانە

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عەگىد و شىرانه
هەر مېرەكى ب صەد مېرانه
سەرۆك شىرئى ل بارزانە

دوشمانى بۆ مە نىشاكر باف و كالى مە بۆ ئەف كر
جاشى كەرا ئەو باوهركر حياە و دەرەو بوونا وانە

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عەگىد و شىرانه
هەر مېرەكى ب صەد مېرانه
سەرۆك شىرئى ل بارزانە

دەما دوشمان قى بىيىژى توقەط^(۱) نەكە گوھ دريژى
سەربەست تۆ بوونا وى بىيىژى ئەو كوردن لاوى كوردانە

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عەگىد و شىرانه
هەر مېرەكى ب صەد مېرانه
سەرۆك شىرئى ل بارزانە

ئەم و وا تەف كوردن ئارى ئەم مللەتەك كەقنە يارى
جيهان ژ مە بۆ شىيارى دانە بەر وى تاريخانە

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عەگىد و شىرانه
هەر مېرەكى ب صەد مېرانه
سەرۆك شىرئى ل بارزانە

---

(۱) قەت.

دوشمان توران^(۱) و سامییه^(۲) ترک و عەرب ناقح و بییه
فورسێ ئاری دگهل و بییه براتی قهط^(۳) نه ووهانه

وهلاتی مه كوردستانه

جهنی عهگید و شیرانه

هەر میرهکی ب صەد میرانه

سههروك شیرئ ل بارزانه

---

(۱) نهتهوهیین تورانی وهك تورك.

(۲) نهتهوهیین سامی وهك عەرب.

(۳) قهت.

دان هه‌فا دهوله‌تین کوردا یین پشتی ئیسلامی دهرکه‌تین (ئهو نههن)

ئهو دهوله‌تین مه کربه‌یان پشتی ئیسلام دیتن ژیان
نهه دهوله‌تین تو باش بزان ئهو دهوله‌تین مه کوردانه

وه‌لاتی مه کوردسـتانه
جهنی عه‌گید و شـیرانه
هه‌ر می‌ره‌کی ب صه‌د می‌رانه
سه‌ه‌رۆک شـیرۆ ل بارزانه

وا هه‌زار سال حوکم کره چار صه‌د و شه‌ش^(١) دانه به‌ره
نوٹ^(٢) و سنج کورد بوونه سه‌ره ئهو شه‌ره‌فا مه کوردانه

وه‌لاتی مه کوردسـتانه
جهنی عه‌گید و شـیرانه
هه‌ر می‌ره‌کی ب صه‌د می‌رانه
سه‌ه‌رۆک شـیرۆ ل بارزانه

---

^(١) ١٤٠٦.

^(٢) نوٹ.

دان هه‌فا ته‌مامی دهوله‌تین کوردا یین دهرکه‌تین ژیریا ئیسلامی و پشتی وی

به‌ریا ئیسلام چیبوون دهه‌هه پیشتی ئیسلام هاتن نه‌هه
ته‌قده ئه‌و بوونه نوزده‌هه ته‌ف دهوله‌تین مه‌ کوردانه

وه‌لاتی مه‌ کوردستانه
جه‌ی عه‌گید و ش‌ییرانه
هه‌ر می‌ره‌کی ب‌صه‌د می‌رانه
سه‌ه‌رۆک ش‌ییری ل‌بارزانه

د‌تاریخین ده‌ستی مه‌دا ئه‌و چهند دهوله‌ت بوونه په‌یدا
ژ‌غه‌یری قا‌ه‌نه ووندا تو‌ب‌گ‌ره ل‌تاریخانه

وه‌لاتی مه‌ کوردستانه
جه‌ی عه‌گید و ش‌ییرانه
هه‌ر می‌ره‌کی ب‌صه‌د می‌رانه
سه‌ه‌رۆک ش‌ییری ل‌بارزانه

تیکمهدانا قسمن کوردافه جهن هه ریهکی ژوا ئه و چارن

تیپ و قیسمن کوردا چارن ل کوردستانن ئه و دیارن
تهف ژ باقهك هاتی خارن فهرقی نینه تهف برانه

وه لاتن مـه کوردستانه
جهن عهگید و شیرانه
هه ریهکی ب صهه میرانه
سه رهوک شیرن ل بارزانه

یهك و ددو گوران و لور یی مایی کورمانج و کهلهور
ئه و تهفده مینا شیرن صور^(۱) ئهفن قیسمن مه کوردانه

وه لاتن مـه کوردستانه
جهن عهگید و شیرانه
هه ریهکی ب صهه میرانه
سه رهوک شیرن ل بارزانه

د صوران ده^(۲) هه نه گوران لور و کهلهور تهف ل ئیران
کورمانج کوردستانا ترکان دگهل سووری و ئییریقانه

وه لاتن مـه کوردستانه
جهن عهگید و شیرانه

---

(۱) سور.

(۲) سوران.

هەر مێرهكی ب صەد مێرانە

سەرۆك شـیـڕی ل بارزانە

زاخۆ ئاكر^(١) دگەل وییه كوردین بهەدین كورمانجییه

شـیـڕی بارزان ژێ رابییه بكن باقئ مه كوردانه

---

^(١) ئاكری.

تیکه‌دانا هژمارا کوردی دنیای

کوردی دنیا هه‌می ته‌قده ژ چل ملیون هه‌نه زی‌ده
ئه‌نادول و به‌یروت تی‌ده دگه‌ل ئه‌ورویا و ئه‌فغانه

وه‌لاتی مه‌ کوردس‌تانه
جه‌ی عه‌گید و ش‌ی‌رانه
هه‌ر می‌ره‌کی ب صه‌د می‌رانه
سه‌رۆک ش‌ی‌ری ل بارزانه

د چین‌ ده گه‌ل پاک‌ستان د مصری ده گه‌ل ئه‌م‌ریکان
شام و حیجاز دانه سه‌روان تی هه‌نه پور ژ کوردانه

وه‌لاتی مه‌ کوردس‌تانه
جه‌ی عه‌گید و ش‌ی‌رانه
هه‌ر می‌ره‌کی ب صه‌د می‌رانه
سه‌رۆک ش‌ی‌ری ل بارزانه

تیکه‌دانا عیرقی^(۱) و ره‌هی ته‌مامی ئینسانا ئه‌و سینه

میژوو‌فانا ته‌قسیم کری ته‌مام ئینسان ل سی کری
هه‌ریه‌ک ژوان نا‌قه‌ک بری سامی و ئاری گه‌ل تۆرانه

وه‌لاتی م‌هه‌ کوردس‌تانه
جه‌ی ع‌ه‌گی‌د و ش‌ی‌رانه
هه‌ر می‌ره‌کی ب‌صه‌د می‌رانه
سه‌ه‌رۆک ش‌ی‌ری ل بارزان‌ه

کورد و فورسۆ دگه‌ل گورجان هند و یونان دگه‌ل ئه‌لمان
ئه‌رمه‌ن دگه‌ل ئیسقاندنا‌قیان^(۲) ته‌ف قه‌ومی ئاری بزانه

وه‌لاتی م‌هه‌ کوردس‌تانه
جه‌ی ع‌ه‌گی‌د و ش‌ی‌رانه
هه‌ر می‌ره‌کی ب‌صه‌د می‌رانه
سه‌ه‌رۆک ش‌ی‌ری ل بارزان‌ه

مانچور و چین دگه‌ل ئورال ترک و مه‌غوول دانه ل بال
ئه‌و ته‌ف بکن ژبا‌ف و کال عیرقی تۆرانی بزانه

وه‌لاتی م‌هه‌ کوردس‌تانه
جه‌ی ع‌ه‌گی‌د و ش‌ی‌رانه
هه‌ر می‌ره‌کی ب‌صه‌د می‌رانه
سه‌ه‌رۆک ش‌ی‌ری ل بارزان‌ه

---

(۱) کنیتت، نفش.

(۲) ئیسکندنا‌قی.

یەهوود عەرەب گەل سوودان حەبەش و ئەهلێ ئەفریقان
قانا قەومێ سامی بزان مینا هاتی ل تاریخانە

وەلاتێ مە کوردستانە
جەمێ عەگید و شیرانە
هەر مێرەکی ب صەد مێرانە
سەرۆک شیرێ ل بارزانە

تیکمه‌دانا میژووا که‌ت‌نا کوردستانا تورکیه د ده‌ستی ترکا دا و شه‌ری
چال‌دی‌ران^(۱) (د مه‌نطیقا وانع ده)

ئه‌زی ژ ته‌ره که‌مه به‌یان تاریخا کورد و کوردستان
چه‌وا که‌تی ده‌ستی تورکان ئه‌و کوردستانا تورکانه

وه‌لاتی مه‌ کوردستانه
جه‌تی عه‌گید و شه‌یرانه
هه‌ر می‌ره‌کی ب صه‌د می‌رانه
سه‌ه‌رۆک شه‌یری ل بارزانه

هه‌زار و بی‌نصه‌د هاتییه چاره‌ سال دانه جه‌م وییه^(۲)
کین و دوش‌مانی چیبییه مابه‌ینا تورک و ئیرانه

وه‌لاتی مه‌ کوردستانه
جه‌تی عه‌گید و شه‌یرانه
هه‌ر می‌ره‌کی ب صه‌د می‌رانه
سه‌ه‌رۆک شه‌یری ل بارزانه

قه‌ومی تورکان ئه‌و ده‌م هه‌بوون ژ ئه‌نه‌دۆل جودا نه‌بوون
کوردستان هن بوو نا مه‌ بوون بن ده‌ستی به‌گ و ئاغانه

---

^(۱) شه‌ری چال‌دی‌ران ل ساللا (۱۵۱۴)ی، دناقبه‌را سه‌فه‌ویان ب سه‌رک‌یشیا (شاه ئیسماعیل)ی و
عوسمانیان ب سه‌رکردیا (سولتان سه‌لیمی ئیککی) هاتبوو رویدان، ل داویی سه‌رکه‌فتن
بیوو به‌هرا عوسمانیان.

^(۲) ساللا هزار و بی‌نج سه‌د و چاره‌دی زایینی.

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه
هەر ميرهكى ب صەد ميرانه
سهروك شيرى ل بارزانه

مير و بهگ و دگهل ئاغان پارچه كرن ئەو كوردستان
هەر يەك قەتەك كرى دەستان ظوئى كرن فەقيرانه

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه
هەر ميرهكى ب صەد ميرانه
سهروك شيرى ل بارزانه

ژوورى كوردستان ئەو دەمه هەبوو بن دەستى عەجەمه
ئەو چيتر بوو ژبو تەف مە گهل شيعى وو تەف ئيرانه

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه
هەر ميرهكى ب صەد ميرانه
سهروك شيرى ل بارزانه

كوردستانا دؤرا حەلب ئەو دەم هەبوو دەستى عەرب
كوشتن كرن بىلا سەبەب^(۱) ظوئى كرن ل كوردانه

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه
هەر ميرهكى ب صەد ميرانه
سهروك شيرى ل بارزانه

^(۱) بى ئەگەر.

ئىسماعىلى شاھى^(۱) ئىران دوشمانى كر بوونا توركان
سەلىم ياووز^(۲) ئەو دەم سوڭطان ژ بوونا قەومى توركانە

وہلاتى مہ كوردستانہ
جہى عہگىد و شىرانہ
ہەر مېرەكى ب صەد مېرانہ
سەروك شىرى ل بارزانہ

ہەبوو ل بازاری بدلىس شەخسەك ناف دانى بوو ئىدرىس^(۳)
ئەو گەريا ل جەم بەگ و پەئىس بکہ يەك ترك و كوردانہ

وہلاتى مہ كوردستانہ
جہى عہگىد و شىرانہ
ہەر مېرەكى ب صەد مېرانہ
سەروك شىرى ل بارزانہ

وى ئىدرىس بىدلىسىيە قەومى كوردا خاپاندىيە
تورك و كورد تەقدە سونىيە عەلەوى شاھى ئىرانہ

وہلاتى مہ كوردستانہ
جہى عہگىد و شىرانہ
ہەر مېرەكى ب صەد مېرانہ
سەروك شىرى ل بارزانہ

بوونا توركا خدمەت كرى جەم كوردا خوہ پوو پەش كرى
حیل و دەرەو تەف چىكرى شەرەف چىبى جەم سوڭطانہ

(۱) شاھ ئىسماعىلى ئىككى سەفەوى (۱۵۰۱-۱۵۲۴ز)، ئىكەمین شاھى سەفەویان بوو.

(۲) سوڭتان سەلىم ئىككى دناقبەرا سالىن (۱۵۱۲-۱۵۲۰ز)، سوڭتانى عوسمانیان بوو.

(۳) مەلا ئىدرىس بەدلىسى، زانا و سىياسەتقانى ناقدارى كورد.

وهلاتى مە كوردستانه
جهن عەگىد و شىرانه
هەر مېرەكى ب صەد مېرانه
سەرۆك شىرئى ل بارزانە

سوڤطان و گەل بىدلىسىيه سۆز و ميثاق^(۱) وا دانييه
ژ بوونا قەومى كوردىيه چيكن دەولەت بو كوردانە
وهلاتى مە كوردستانه
جهن عەگىد و شىرانه
هەر مېرەكى ب صەد مېرانه
سەرۆك شىرئى ل بارزانە

ئاخا كوردستان بو كوردان عەرب و ئيران بو توركان
تيفاق كرن ترك و كوردان سەرقا شەرط^(۲) و قا قەيدانە^(۳)
وهلاتى مە كوردستانه
جهن عەگىد و شىرانه
هەر مېرەكى ب صەد مېرانه
سەرۆك شىرئى ل بارزانە

سىيه و صەد هەزار رابىيه ئەو تەف ژ قەومى كوردىيه
دەشتا پارسىنى^(۴) دانييه تەقلى بوون ئەو گەل توركانە

---

(۱) پەيمان.

(۲) مەرج.

(۳) بەند.

(۴) دەشتا پارسىنى (پارزىنى)، هەقسنوورئى هەر سى وهلاتىن ئيران و تورکيا و گورجستانى

يه.

وهلاتى مـه كوردسـتانه
جهى عهگىد و شـيرانه
ههـر مـيرهكـى ب صهـد مـيرانه
سهـرۆك شـيرى ل بارزانـه

ئهو تهف بهگلى⁽¹⁾ كورد و توركان دهرباس بوونه ژ شههري وان
چوون مهنطقا⁽²⁾ نازهربايجان ئهو دهم حهريا⁽³⁾ چالديرانه

وهلاتى مـه كوردسـتانه
جهى عهگىد و شـيرانه
ههـر مـيرهكـى ب صهـد مـيرانه
سهـرۆك شـيرى ل بارزانـه

جهنگ و حهريى دهست پى كرى كوشتى مينا ئاخ و بهرى
ئالى كوردا قههه⁽⁴⁾ كرى قهگيرتن پايتهختى وانه

وهلاتى مـه كوردسـتانه
جهى عهگىد و شـيرانه
ههـر مـيرهكـى ب صهـد مـيرانه
سهـرۆك شـيرى ل بارزانـه

تهبريزوا تهف قهگرتييه ئهو پايتهختى ئيرانييه
ئالا توركا لى دانييه كهته بن دهستى توركانه

وهلاتى مـه كوردسـتانه
جهى عهگىد و شـيرانه

---

(1) قههرمان.

(2) مهنتهقا، دهقهرا.

(3) جهنگ، شهر.

(4) سهركهفتن، پيروزي.

هەر میړه کښ ب صهه د میړانه
سهه رۆك شـیـرئ ل بارزانـه

جهنگا د پیشییا مه كوردا د پاش وئ ده توركه پهیدا
نه کیړ^(۱) بۆ مه زهرهك فهیدا^(۲) خائین دوشمانی یهزدانه

وه لاتـی مـه كوردسـتانه
جهـی عـه گـیـد و شـیـرانه
هەر میړه کښ ب صهه د میړانه
سهه رۆك شـیـرئ ل بارزانـه

سوډان بۆ كوردا كـر بهـیان ئەم دهرخینین تهف كوردستان
دهولت چیی بوونا كوردان بی بهختی كر ل كوردانه

وه لاتـی مـه كوردسـتانه
جهـی عـه گـیـد و شـیـرانه
هەر میړه کښ ب صهه د میړانه
سهه رۆك شـیـرئ ل بارزانـه

یهكو دوو سال دهرباس^(۳) بوویه ژ ئهه و تاریخا بووریه
توركا هجووم تهف کرییه ل سهه ر خاكی كوردستانه

وه لاتـی مـه كوردسـتانه
جهـی عـه گـیـد و شـیـرانه
هەر میړه کښ ب صهه د میړانه
سهه رۆك شـیـرئ ل بارزانـه

(۱) نه کر.

(۲) مضا، قازانج.

(۳) دهرباز.

وان كوردستان تهف قهگيرتى چل ههزار چيبوونه كوشتى
غهيرى يى ميژوو نه گرتى تهف ژى مللهتى كوردانه

وهلاتى ميه كوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه
ههه ميرهكى ب صههديرانه
سههروك شيرى ل بارزانه

ئهو كهسى بينى يهك سههه ژ كوردى ئهههمهق و كههه
ديمههوى يههك زيپرى زههه گوتى سوولطانى توركانه

وهلاتى ميه كوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه
ههه ميرهكى ب صههديرانه
سههروك شيرى ل بارزانه

سههليمى سوولطانى توركان بيههختى وى كهه ل كوردان
ب قى رهنگى مه كهه بهيان وى قههگرتى كوردستانه

وهلاتى ميه كوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه
ههه ميرهكى ب صههديرانه
سههروك شيرى ل بارزانه

ژ وى تاريخا بوورىيه تا ئهف رۇژا دههكههتياه
قههومى كوردا ئههسير بههه دبن ئيشهكا توركانه

وهلاتى ميه كوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه
ههه ميرهكى ب صههديرانه
سههروك شيرى ل بارزانه

تیکشەدانا میژووا جەنگا جیھانی و حەق کوردا د سۆزا (شەوری) (۱) و
ئۆزانیدە (۲)

هەزار و نەھ سەد ھاتییە چارەدە سال دانە جەم وییە (۳)
جەنگا جیھان دەرکەتییە مابەینا تورک و جیھانە

وہلاتی مە کوردستانە
جەنی عەگید و شەیرانە
ھەر میرەکی ب سەد میرانە
سەرۆک شەیری ل بارزانە

شەش کیم یەک سال تیمی کوردان تیفاق کرن دگەل تورکان
پاقرکرن تەف ژ دوشمان ئەنەدول و کوردستانە

وہلاتی مە کوردستانە
جەنی عەگید و شەیرانە
ھەر میرەکی ب سەد میرانە
سەرۆک شەیری ل بارزانە

حەریا (۴) جیھان سەکنیە کوردا دەعووا فەکیرییە
وہطەن (۵) بوونا مە نیقییە ھەبی دەولەت بو کوردانە

(۱) شۆرەش.

(۲) پەیماننامەیا ئوزان، ل (۲۰) ی چریا دوویع سالا (۱۹۲۲) ی، ھاتبوو گریدان.

(۳) سالا ھزار و نەھ سەد و چارەدە زایینی.

(۴) جەنگ، شەر.

(۵) نیشتیمان.

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عەگىد و شىرانه
هەر مېرەكى ب صەد مېرانه
سەرۆك شىرى ل بارزانە

هەزار و نەھ صەد و بیستان سۆزا شەورى^(۱) بوویە بەیان
د مابەینا كورد و توركان كوردستان یا وه كوردانە

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عەگىد و شىرانه
هەر مېرەكى ب صەد مېرانه
سەرۆك شىرى ل بارزانە

ئاتى^(۲) توركان دگەل عەمەت^(۳) ئیمزا كرن بو مە دەولەت
ئەو دەم سولجا شەورى دەرکەت قەبوول كرى ئەوروپانە

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عەگىد و شىرانه
هەر مېرەكى ب صەد مېرانه
سەرۆك شىرى ل بارزانە

ئەو دەم وەكىل بوونا كوردا صالح بەگى هینی^(۴) نەدا
بوویە بەلاق ل تيم عەردا تورك ئیمزا كرى بوو كوردانە

(۱) شۆرەش.

(۲) ئاتا) پەيقەكا توركیه و پامانا (باب، باق) دەت.

(۳) عەمەت مستەفا ئینونو، دناقبەرا سالیڭ (۱۹۲۲ - ۱۹۶۵) چەندین پلە و پایە ل توركیا
هەبوون وەك وەك: وەزیری دەرڤە، سەرۆك وەزیری و سەرۆك كۆماری.

(۴) صالح بەگى هینی، زانا و هەلبەستقانى ناقدان، ل سالا (۱۹۲۵) ئی، ل گەل شیخ
سەعیدئ پیران هاتبوو سیداردەدان.

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه
هەر ميرهكى ب صەد ميرانه
سهروك شيرى ل بارزانه

پشتى سى سال دەرياس بيه صولحا لۆزان دەرکەتییە
ل دەولەتا ئیسویجری یە^(۱) گاری دەرکەت بو کوردانە

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه
هەر ميرهكى ب صەد ميرانه
سهروك شيرى ل بارزانه

صولحا لۆزان گاری^(۲) کری ئەو چرا ئەورى گەش کری
تورکا بیبەختی ل مە کری مینا باف و کالی وانە

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه
هەر ميرهكى ب صەد ميرانه
سهروك شيرى ل بارزانه

ئەو چەرخ و دولابا^(۳) یەزدان چەب فیتیلی بو مە کوردان
لەعنەت بکن صولحا لۆزان تڤ کن عصمەتی تورکانە

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه

---

(۱) وهلاتى سويسرا.

(۲) تارى.

(۳) چەرخ.

هەر میړه کښ ب صهه د میړانه
سه رهۆك شـیړئ ل بارزانـه

دهما هاتی صولحا لۆزان تورکا حیلہ کریه ل کوردان
گوشتن صولحا شهوړئ تورکان نه دان تو حهق بو کوردانه

وه لاتـئ مـه کوردسـتانه
جهـئ عـه گـید و شـیړانه
هەر میړه کښ ب صهه د میړانه
سه رهۆك شـیړئ ل بارزانـه

صولحا لۆزان دهرکه تیهه قه بوول کر قه ومخ ترکییه
پیس قانونا نه وروپییه شهرعا ئیسلام کر وندانه

وه لاتـئ مـه کوردسـتانه
جهـئ عـه گـید و شـیړانه
هەر میړه کښ ب صهه د میړانه
سه رهۆك شـیړئ ل بارزانـه

حهقئ شهوړئ کری پهیدا تورکا نه دا بونا کوردا
ظوئمئ کرن ل تم عهردا هجووم دان سهر کوردستانه

وه لاتـئ مـه کوردسـتانه
جهـئ عـه گـید و شـیړانه
هەر میړه کښ ب صهه د میړانه
سه رهۆك شـیړئ ل بارزانـه

تێكمه‌دانا ظوئما تركا كرى ل كوردا

ظوئما وا ل كوردا كرىيه صه‌د يه‌ك ميژوو نه‌ گرتيه
گوه‌ديره قاسى ژيرييه ئه‌و كه‌ت تاريخى كوردانه

وه‌لاتى مه‌ كوردستانه
جه‌نى عه‌گيد و شيرانه
هه‌ر مي‌ره‌ك ب صه‌د مي‌رانه
سه‌رۆك شيرى ل بارزانه

ب صه‌د هه‌زار هه‌نه‌ ووندا كوشتى صۆتى^(١) ژ مه‌ كوردا
ئه‌و ته‌ف شير و به‌گه‌لى^(٢) مه‌ردا ژ غه‌يرى يى كر زندانه

وه‌لاتى مه‌ كوردستانه
جه‌نى عه‌گيد و شيرانه
هه‌ر مي‌ره‌ك ب صه‌د مي‌رانه
سه‌رۆك شيرى ل بارزانه

گه‌لى تيار دگه‌ل بۆطان^(٣) به‌روارى^(٤) و دگه‌ل غه‌رزان^(٥)
ليج و قولپ و دگه‌ل رمان^(٦) قۆچ كيريه^(١) ل ئه‌رزجان^(٢)

---

(١) صۆتى.

(٢) قه‌هرمان.

(٣) بۆتان.

(٤) ئه‌ندازه.

(٥) غه‌رزان سه‌ر ب ويلايه‌تا هه‌كاريفه‌يه.

(٦) ليج، قولپ و رمان هه‌ر سى سه‌ر ب دياربه‌كريشه‌نه.

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه
هەر ميرهكى ب صەد ميرانه
سهروك شيرى ل بارزانه

ساسون و قوزولغ^(۳) و زيلان^(۴) پالو^(۵) ديرسم گەل شەمدینان
رەشکوت و ئاغرى^(۶) دگەل وان تورکا کرن قەصەبخانە

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه
هەر ميرهكى ب صەد ميرانه
سهروك شيرى ل بارزانه

كوشتن و سوۆتن^(۷) وا كرنه سەرى ئانين بيەك پەرە
شان بو پەزە هەمى گۆرە مەيزين حالى پەز چاوانە

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه
هەر ميرهكى ب صەد ميرانه
سهروك شيرى ل بارزانه

---

(۱) قوچ كىرى، دەقەرەكە دكەفیتە دناقبەرا ئەرزنجان و دیرسمیدا.

(۲) ئەرزنجان دكەفیتە باكوورئ كوردستانئ.

(۳) قوزولغ سەر ب دیاریه كرىقهیه.

(۴) زیلان، سەر ب ویلیه تا دیرسمیقهیه.

(۵) پالو، سەر ب ویلیه تا دیاریه كرىقهیه.

(۶) رەشکوت و ئاغرى سەر ب دەقەرا ئاراراتن.

(۷) سوۆتن.

تشتا وان ئانى سەر كوردا كەسەك نەدى ل توو عەردا
مينا جەنگيز^(۱) وا كر پەيدا ظوئما كرى ل مه كوردانه

وه لاتى مە كوردستانه
جەنى عەگىد و شىرانه
هەر مېرەكى ب صەد مېرانه
بارزانى باقى كوردانه

كال و بچووك دگەل ژنان شىخ و عالم دگەل ئاغان
فەرمان كرن ناقتەفان ئەو تەف دان بەر صونگووانه^(۲)

وه لاتى مە كوردستانه
جەنى عەگىد و شىرانه
هەر مېرەكى ب صەد مېرانه
بارزانى باقى كوردانه

---

^(۱) جەنگيزخاننى مەغولى.

^(۲) (صونگو) پەيشەكا توركيە و پانانا (سەرى رومى) ددەت.

پارتیا دیمقراگیا^(۱) کوردستانا عیراقی ب سەرۆکاتیا مه‌لا مصطه‌فا بارزانی د
سالای ۱۹۴۶ هه‌یفا ته‌باخی^(۲) - شازده‌هی (۱۶) ویده‌ ل به‌غدا ییخانی ییخ سه‌عید
فهه‌یم حوه‌یزیده

شیرێ بارزان دهرکه‌تییه‌ پارتی کوردستان دانییه‌
منه‌ت بۆ قه‌ومه‌ی کوردییه‌ هه‌رچار ئالی کوردستانه‌

وه‌لاتی مه‌ کوردستانه‌
جه‌ی عه‌گید و شیرانه‌
زالی پوسه‌ته‌م باقی وانه‌
سه‌رۆک شیرێ ل بارزانه‌

مزگینی بوونا ته‌ف کوردا ژ بو مه‌ سه‌ر بویه‌ په‌یدا
دۆزی دکن ل ته‌ف عه‌ردا قه‌ط^(۳) نا ترسن ژ دوشمانه‌

وه‌لاتی مه‌ کوردستانه‌
جه‌ی عه‌گید و شیرانه‌
زالی پوسه‌ته‌م باقی وانه‌
سه‌رۆک شیرێ ل بارزانه‌

بوونا کوردا چی‌بوو سه‌ری قه‌ط^(۴) ئه‌و نینین مینا به‌ری
بوونه‌ شییار ل هه‌ر ده‌ری دکن دۆزا کوردستانه‌

---

(۱) دیموکراتیا.

(۲) پارتی دیموکراتی کوردستان ل (۱۶) ته‌باخی سالای (۱۹۴۶)ی، ل به‌غدا هاتبوو دامه‌زراندن.

(۳) قه‌ت.

(۴) قه‌ت.

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه
زال پوستم باقى وانـه
سهروك شيرى ل بارزانـه

بۆ كوردا چيبوو خوندهقان گازی دكن ل هەر جيهان
ئازادی بوونا كوردستان يان كوردستان يان نهمانه

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه
زال پوستم باقى وانـه
سهروك شيرى ل بارزانـه

گهل خوندهقان توببه يار خهبات چيبى سوک و ديار
كوردی رازا بکه شيار ئازاد بکن كوردستانه

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه
زال پوستم باقى وانـه
سهروك شيرى ل بارزانـه

تاريخ و دهولهتین كوردا دوشمانی تهف كر بوو ووندا
خوندهقان نهو كرنه پهيدا تو وان بيخه ل دهستانه

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عهگيد و شيرانه
زال پوستم باقى وانـه
سهروك شيرى ل بارزانـه

شيخ و صوفى دگهل ئاغان فهقى عالم گهل خوندهقان
تو وان بگره تايى گاغان بوونا وا تهف كوردستانه

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عەگىد و شىرانه
زال پوستم باقى وانە
سەرۆك شىرى ل بارزانە

لازم تەقەدە تىفاق^(۱) بكن كوردستانى ئازاد بكن
ژ دوشمانى پاقىژ بكن ژيان چىبى بو كوردانە

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عەگىد و شىرانه
زال پوستم باقى وانە
سەرۆك شىرى ل بارزانە

ئەف قاسى^(۲) مە ژ وەرە گۆتییە ژ تارىخا قەومى كوردییە
مینا رۆژى دا رۆهنییه لاکن قىشار^(۳) بوو كوردانە

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عەگىد و شىرانه
زال پوستم باقى وانە
سەرۆك شىرى ل بارزانە

هەزار و نەھ صد بوورییه دگەل حەفتى و شەشى دىیه^(۴)
ژ تارىخا میلادییه ئەف کتاب هاتە دەستانە

وهلاتى مە كوردستانه
جهنى عەگىد و شىرانه

---

(۱) ئىكگرتن، هەفگرتن.

(۲) ئەندازە.

(۳) قىشار، گىايەكى بهاریه.

(۴) ۱۹۷۶.

زال پوسـتـهـم باقی وانـه
سهـرۆك شـیـرئ ل بارزانـه

ئەو پۆژ هەبوو پازدە گولان مینا میسکی برژی ل گولان
وی بهن دایى دەست و دیلان هەدییه^(۱) بۆ تەف کوردانە

وهـلـاتـیـم مـه کوردسـتـانـه
جـهـنـی عـهـگـیـد و شـیـرانـه
زال پوسـتـهـم باقی وانـه
سهـرۆك شـیـرئ ل بارزانـه

یخ ئەف کتاب چیکرییه ئەو عەبدەکی رەه کوردییه
هەردەم رەحمان دگەل وییه ژ مەنطیقا مە بۆطانە^(۲)

وهـلـاتـیـم مـه کوردسـتـانـه
جـهـنـی عـهـگـیـد و شـیـرانـه
زال پوسـتـهـم باقی وانـه
سهـرۆك شـیـرئ ل بارزانـه

هیچی دکن ژ تەف کوردان ئەو بیر نەکن دایو و باقان
دوعا بکن بوونا تەقان دگەل نیقیساری قانە

وهـلـاتـیـم مـه کوردسـتـانـه
جـهـنـی عـهـگـیـد و شـیـرانـه
زال پوسـتـهـم باقی وانـه
سهـرۆك شـیـرئ ل بارزانـه

---

(۱) دیاری.

(۲) بۆتان.

بهسنی کتیبی و مؤلفی وی ژلایع عالمه کتیه^(۱)

گه لهك منهت ژبو یهزدانه میژوو چیكر ژ بوطنه^(۲)
بدارقه كره پستا كوردانه چرا بینی^(۳) ل بارزانه

وهلاتی مـه كوردسـتانه
جهی عهگید و كاوانه
زال پوسـتهم باقی وانـه
باقی مـه شیـری بارزانـه

پیرۆز كه لهاته چیكری ب زیپر و زیف نهقش كری
ل جیهانی به لاقكری من لیکر گهشت و سهیرانه

وهلاتی مـه كوردسـتانه
جهی عهگید و كاوانه
زال پوسـتهم باقی وانـه
باقی مـه شیـری بارزانـه

میژوووی عه رب و توركان یان یی پروس و ئیرانیان
گۆت گۆتی وان نه ژبو چیان کاروان دبووری سه دچی وانه

وهلاتی مـه كوردسـتانه
جهی عهگید و كاوانه

---

(۱) مه بهست ژ نهقی زانایی، مه لا مه محمودی سهرده حلیق بۆتی یه.

(۲) بوتان.

(۳) پۆناهی.

زائ پوسـتـهـم بـاقـئ وانـه
باقـئ مـه شـيـرئ بارزانـه

مه تهـقـده چانـدن چـهـنـد فيـدان^(١) ل كوون^(٢) و گوند و شهـرستان^(٣)
مينا بيـهـنـهـكـئ ژ هـمـي گۆلان ب گۆري تهـيـئ^(٤) توركـستانـه

وهـلـاتـئ مـه كوردسـتـانـه
جـهـئ عـهـگـيـد و كاوانـه
زائ پوسـتـهـم بـاقـئ وانـه
باقـئ مـه شـيـرئ بارزانـه

ئهـيا عـهـبـدو دگـهـل رـهـحـمان^(٥) بيـباري ب قاس ميـژوو باران
ل تهـ رـهـحـما رـهـبـئ يـهـزـدان ل دائـؤ باب و كالانـه

وهـلـاتـئ مـه كوردسـتـانـه
جـهـئ عـهـگـيـد و كاوانـه
زائ پوسـتـهـم بـاقـئ وانـه
باقـئ مـه شـيـرئ بارزانـه

چـدي^(٦) مـهـزـمـوم بـده پـهـسـنان ژبو سهـيـدايـئ مه ژ بوـطان^(٧)
هـهـزار مـهـلا بـكه قوربان چـونـه ئهـشـهـر^(١) ژ وا نهـمانـه

---

(١) نهـماميـن داران.

(٢) كووين.

(٣) باژيـرئ.

(٤) گوهورين.

(٥) (عهـبـدوئـرـهـحـمان) هـهـلبـهـسـتـقـانـئ ئهـقـئ ديوانـئ.

(٦) دژئ.

(٧) بوـتان.

وه ئاتى مە كوردسـ تانه
جهن عه گيد و كاوانه
زال پوسـ تهـم باقى وانـه
باقى مە شـيرى بارزانـه

---

(١) شوينوار.

لیستا ژیدمران

١. محمد امين زكي الاربيلي: خلاصه تاريخ الكرد و كردستان من اقدم العصور حتى الان.
- ٢.....: الدول والامارات الكردية.
- ٣.....: مشاهير الاكراد، جزآن.
- ٤.....: تأريخ السليمانية وأنحائها.
٥. ابن اثير الجزرى عزالدين: الكامل في التاريخ (١٣) مجلدا.
- ٦.....: التاريخ الباهر في الدولة الاتابكية.
٧. ابن واصل جمال الدين محمد بن سالم: مفرج الكروب في اخبار بني ايوب - خمسه أجزاء.
٨. ابن شداد محمد بن على عزالدين: الاعلاق الخطيرة في ذكر أمراء الشام والجزيرة - خمسة أجزاء.
٩. عبدالرحمن اسماعيل ابو شامة المقدسي: كتاب الروضتين في اخبار الدولتين الصلاحية و النورية.
- ١٠.....: ذيل الروضتين - تراجم رجال القرنين السادس والسابع.
- ١١.....: عيون الروضتين في اخبار الدولتين النورية و الصلاحية - جزآن.
١٢. ابن خلكان الأربلي: وفيات الاعيان - ٨ أجزاء.
١٣. ابن كثير: البداية و النهاية - ٧ مجلدات - ٤ أجزاء.
١٤. ياقوت الحموي: معجم البلدان - ٥ مجلدات.
١٥. ابن العماد الجنبلي: شذرات الذهب في أخبار من ذهب - ٤ مجلدات - ٨ أجزاء.
١٦. شمس الدين سامي: قاموس الاعلام - ستة أجزاء كبيرة باللغة العثمانية.
١٧. احمد رفيق تركي: تأريخى عمومى - ستة أجزاء كبيرة باللغة العثمانية.

- ١٨.....: مدينة تأريخي - ثلاثة أجزاء وسط باللغة العثمانية ايضا.
١٩. مراد بك: مراد بك تأريخي - ثلاثة أجزاء وسط باللغة العثمانية ايضا.
٢٠. شيخ محمد مردوخي الروحاني: ميژووي كرد و كرهستان - بالصورانية.
٢١. ....: مشاهير كرد - جزين باللغة الفارسية.
- ٢٢.....: أمراء و خاندان كرد - مجلد كبير بالفارسية ايضا.
٢٣. الدكتور فريج الاوروي: الاكراد - مجلد كبير.
٢٤. بازل نيكيكين: الاكراد - مجلد كبير.
٢٥. مينورسكي الروسي: الاكراد.
٢٦. احسان نوري باشا البديسي: اصل الاكراد - مجلد وسط.
٢٧. الدكتور أ. خالفين: الصراع على كوردستان خلال العصر التاسع عشر -
مجلد صغير.
٢٨. ديتيل الروسي: الاكراد - جزء صغير.
٢٩. ٩ : حركة قوچ گيري (تركيا) باللاتينية.
٣٠. دكتور نوري بيگار: تأريخ ديرسم.
٣١. ٩ : خلق بلا محامي (الاكراد).
٣٢. عالم من امراء شيروان (قرب سيرت) - تأريخ امراء شيروان.
٣٣. لويس معلوف: المنجد في الأدب والعلوم.
٣٤. عبدالرقيب يوسف البوطي: الدولة دوستكيه في كوردستان الوسطى -
مجلدان.
٣٥. بلچ شيركو: القضية الكوردية ماضي الكورد وحاضرهم.
٣٦. أولياء جلبلي: سياحت نامه - جزآن باللغة العثمانية.
٣٧. جودت بك: تأريخ جودت - ١٢ جزء يالعثمانية.
٣٨. ابوالفداء الايوي: المختصر في اخبار البشر - مجلدان.
٣٩. المستشرقون: دائرة المعارف الاسلامية - ١٢ جزا.

٤٠. محمد فريد وجدي بك المصري: دائره معارف القرن العشرين - ١٠ أجزاء.
٤١. معلم بطرس البيستاني: دائره المعارف - ١٣ جزأ.
٤٢. شرفخان البدليسي الكوردي: شرفنامه - باللغة العربية.
٤٣. احمد بن يوسف القرماني الكوردي: اخبار الدول وآثار الاول على هامش الكامل في التاريخ.
٤٤. ابن الوردى عمر بن مظفر: تتمة المختصر في أخبار البشر - مجلدان.
٤٥. جرجى زيدان البيروتي: تأريخ التمدن الاسلامى - خمسة أجزاء.
٤٦. تاج الدين عبدالوهاب السبكي: طبقات الشافعية الكبرى - عشرة أجزاء.
٤٧. ابن مسكويه: كتاب تجارب الامم - جزأين.
٤٨. الوزير ابو شجاع محمد بن حسين: ذيل التجارب - وهو الجزء الثالث.
٤٩. محمد بن جرير الطبرى: تأريخ الامم والملوك - ١٠ أجزاء.
٥٠. ابن خلدون عبدالرحمن بن محمد: ديوان المبتدع والخبر في اخبار العرب والعجم والبربر- ١٢ جزأ.
٥١. حياتي أولكو: اسلام تاريخ - بالحروف اللاتينية - مجلد ضخم.
٥٢. محمود الدرّة: القضية الكردية - مجلد وسط.
٥٣. عبدالرحمن قاسملو: كوردستان والاكرد - عربي - ترجمة ثابت منصور.
٥٤. بووا تومه: لمحّة عن الاكرد.
٥٥. المسعودى: مروج الذهب - ٤ أجزاء.
٥٦. ابن العبري غريغوريوس الملطي: تأريخ مختصر الدول.
٥٧. خيرالدين الزرگلى: الاعلام - ١٢ جزأ.
٥٨. طنطاويي جوهري: تفسير الجواهر - ٢٦ جزأ.
٥٩. محمد أمين بن على: سبائك الذهب في انساب العرب.

پاشبەند

لوژی قرین خا رکتیه	پین خدو پینجی هاتیه
کتابو تاریخانه	ناتی خا نینه خصلویه
(ولای کر دستانه)	
نورستانده لاکر آلا	هینو شینو و خدو ساله
نه بوون قیناوه پینانه	ناوس کرین باقوکالا
(ولای وه کر دستانه)	
تخته بوون	دهوسی پادشاهبون
اورا لئاوه کر دانه	تیرنو کیمی بووانه بوون
(ولای وه کر دستانه)	
هاش و لئا شلادیه	حقنو شینو سی خدیبه
آو لئوری کر دستانه	نجه یغلیس وی کر تیه
(کر دستانه)	(ولای وه)
شیده ژیان بستی	تیمالی ایوان واکرتی
خط آقیت آر قینانه	آز ر بجان تقو قلمتی
(کر دستانه)	(ولای وه)
لاکیرنه رنگه آله	دو خدو بیتی سی ساله
اورا لئاوه کر دانه	چارو ده پادشاه باله
(کر دستانه)	(ولای وه)

بیهوشه صد نظر از پناه	تسیر بر و انتق قکر تید
۱۳۰۰۰	اور پانی نختی این نید
آو تقو ز قوفی کردید	الا تر کارا کر تید
خوشا یا ز سینی دانید	کنه بنی ز سینی تر کاره
تقوی یون او کل تر کاره	(اولای مه کرد سانه الخ)
(اولای مه کرد سانه الخ)	سلطان بو کر دا کر بیان
آو تقو بطلی کر در تر کاره	آم در خینش تقو کر بیان
در با سبونه ز شهر و ان	دوله چیبی بو کر کران
چون فنیقا از زینجان	بی نختی تر یکر لانه
آو دم حر با چالدرانه	چنگا در پیش یا وه کران
(اولای مه کرد سانه الخ)	لباش ویدله تر که پیدا
چنگو تر می در پیکری	که کن بو وه در دیک فیدا
گشتی صینا آخو تیری	خاینی ز شمافی تر دانه
آل کر لرا ظفر کری	(اولای مه کرد سانه الخ)
قکر تین پانی نختی وانه	سینه تر دستان هجوم کری
(اولای مه کرد سانه الخ)	بو کر ل

آفری بختی شاهی ایران
کوشی غازی مه خا
پازجه کر کو فالان دان
امین نه بن نو جالوانه
(ولانی مه کر دستانه)

آفر کر دستان آخا کرین
قلبو لشکر چیکرین
چار ساله واحلم کرین
هر چار آلی کر دستانه
مدر کو عرب کلا عجمه
واد شمایی کر به لیه
ای پیش در شمان دنیا ده
روژ ژو روی بو کر دانه
(ولانی مه کر دستانه)

صا رو نه صد هائییه
یلو شیش بو دلالوویه
پاز ده ایلو تمام بیه
روژ در کته ز بازانه
ولانی مه کر دستانه
ده کیم یلک سبار و کر خبان
آزا کرین شپین و لاش
پاز کر هی آزار هلاش
اکر دستانا پاز زانه
ولانی مه کر دستانه

بیشتر شمان بیه کرین
آو طوک تیر آ کرین
نقد عقول بین سراس
آز جیکم ز جحشانه
ولانی مه کر دستانه
او ز جحشی لاوی کر
دین ظریفین لهر د را
بلا عقول بین سراس
ز بافه کر بو شیطانه
(ولانی مه کر دستانه)

بار ۳

ازی ژ تتر کیمه بیان
تاریخا کردوکن درستان
چاو اکتی درستی ترکان
آق کردستانا ترکانه
ولانی مه کردستانه
هرار و پین صد هاتیه
چان در سارا نه جم دینه
کینو و شمای جینه
وایتنا شکر کو ایرانه
ولانی مه کردستانه
قوی ترکان اوزم هبو
که انضو ک جلدانه بو
کردستان هین پونا مه بو
بنان شتی بلو آغانه
ولانی مه کردستانه
قیرم بلو دنگ آغان
بانچکر نا و کردستان
کتر یلک قند کردستان
ظاهی کیرن فقیرانه
ولانی مه کردستانه الخ

عاجز
السماعلی شاهی ایران
شماخی کیر بونا ش کان
سلم یا ورت اوزم سلطان
ژ بو ناقوی ترکانه
ولانی مه کردستانه الخ
مقدم
رورس کردستان اوزرقه
هبو بی درستی حجه
آو حیره بو ژ بونا مه
گل شیری بو تقو ایرانه
ولانی مه کردستانه
هبو بنات رسی بد لیش
شخصه ناو درانی بو ادرسی
آو کر یا نجم بگو رئیس
تکه بیلگی تر کور کردستانه
کردستانا رور راحله
اوزم هبو درستی عرب
کشتین دکر بلا سبب
ظاهی کیرن لکر حانه

کاز داکا دگل کوز دوتین گور بی دگل کوز تیا یقین

قو صی بی بی هی گو تینا تیر بو ملت کر دانه

« و لاتی وه کر دسانه الخ »

بقا پین نانی هاتیه کر دانه و لته چیکریه

الارنگی را کر یه لاطقا قه بو طاته

« و لاتی وه کر دسانه الخ »

را جور آقینه فرات باقو کالاتی کر خبات

گور بی نایری سید هلات او د و لسن قه کر دانه

« و لاتی وه کر دسانه الخ »

جور بی جهی باقو کالاتا چاک هزارو شهرد ساللا

لهشیان دانیس آلا بو پانی نخت قه کر دانه

« و لاتی وه کر دسانه الخ »

دولتا هوری رابیه شنه اعد قکرتیه

تاجو آلا را کر یه اوری لنا وه کر دانه

« و لاتی وه کر دسانه الخ »

ژوان او لار ژور لایبه چینا آت رات کر تیه

ژان ژورم وان کر تیه تا آخیتته شه وانه

«و لایه ده کر ستانه الخ»

سنگالده لوقو هبون خدانی شیو آل بون
تیرسو خوفو وا قطنه بون پیور آقین مورانه

«و لایه ده کر ستانه الخ»

درجله ورده وناچیکه دوتنا قاسی نافر لیکن
تارچینا کاشی لیکن او درو لیا مه کر دانه

«و لایه ده کر ستانه الخ»

دو لئا بایله راکن تا چو آلا پارچه کیرن

لجلی وان آفر کیرن شرف کت دستت کر خزانه

«و لایه ده کر ستانه الخ»

آفر بایلا بیا بغدا خلاصه نبی ژ کلو در دا
کدر باش بین هره هره هره حدوت آقیتته بوطانه

«و لایه ده کر ستانه الخ»

اقردو لئى فه كوئنه   و شمانى آوتق د پتتیه
 ناتی کر د کر به   پاتی خو کر شوئا وانه
 ((و لاتی وه کر دستانه الخ))
 د شمانى بوقه نینا کر   باقوگالی قه بو آق کر
 بخشی کرا آه باو کر   خیلو د رو بوئا وانه
 ((و لاتی وه کر دستانه الخ))
 د من هذره ک تقدانیه   آوس دیش بو ساعیه
 تر کو عرب ناتی وایه   کر دپاری نه ژ وانه
 ((و لاتی وه کر دستانه الخ))
 د قادم   د قات شمانی پیری
 سز بست تو بوئاوس پیری   آق کر دین لاوی کر دانه
 ((و لاتی وه کر دستانه الخ))
 آمو وان تق کر دى آری   ام ولته ک کفته یاری
 جیهان ک قه بو شیاری   بانه پیری تار پخانه
 ((و لاتی وه کر دستانه الخ))

بِرْ يَا عَيْشِي هَر زِيَا لَّا	تِفَاقُ كِرِينِ بَاقُو كَا لَّا
رَا كِرِينَه زَنْگَن آلا	چِيه دَو لَتَا قَد يَا تَه
(ه لاتی وه کر دستانه الخ)	
دَو لَتَا قَد يَا چِيكِرِين	أَشْوَرِي تَقِي پَارِجَه كِرِين
شَكْرِي نِينَوِي رَا كِرِين	اودو لَتَا وه كِرِين يَا تَه
(ه لاتی وه کر دستانه الخ)	
أَقَا كِرِين شَكْرِي هَمْدَان	لِرَا بَقُو لَشَكْرِي كِرِين
كَيْفَ عَدَاوَةٌ تَقِي بَرْدَان	تَه بَعْدَان مِينَا قَم شِيدَانَه
(ه لاتی وه کر دستانه الخ)	
زَا اِبْرَان غَرِبُو شِيمَا تَه	بِحَا خَرْدُ بَقُو هَقَا لَه
پِشْتَا قَفْقَاش دَانَه بَالَه	سِيئُو پَارِي قَطْرَه عَانَه
(ه لای وه کر دستانه الخ)	
زِي عِي دِي تَابِحَا قَه	قِرَزُ اِرْعَاقُ دَانَه سَرَه
بَنِي سِيئِي بَلْگَه زُ خَرَه	حَتِي چَوِي زِيَا بَحْرَانَه
(ه لاتی وه کر دستانه الخ)	

حق و خور و شو چن ساله
 لقیدی را کر نه آله
 حیز و خور تو جانف کالا
 چیو نور و زاکر دانه
 (ولای مه کر دستانه)

قان دو لئا کرن خبات
 ازا کرین شیرین و لاس
 بر یا عیبی بونه هلاک
 قزا بکه لئا ریخانه
 (ولای مه کر دستانه)

پستی اسلام در کتیه
 پتر دوله وان چکر یه
 کر دران سری را کر یه
 گلاک دران فوجیهانه
 (ولای مه کر دستانه)

امی ژ ته ره و اکن بیان
 دشمان یکی مینا کران
 دا تو بی خیر و زان
 در فاکره کتیا کر دانه
 (ولای مه کر دستانه)

سینه و خفی گل دوان
 چیلین درو لئا مروان
 زه جرتی بور یه وان
 فار قین پاشی تختی وانه
 (ولای مه کر دستانه)

قاضلو را خو کر تبه
 خطورینو لئا نیاه
 هکار و ار دیش گل و به
 تا اقبیت ای پیمانه
 (ولای مه کر دستانه)

صَدَوَشَه سَاژ حَكْم كِرِنُ   كَشَكِرَوَا لَا چِي كِرِنُ

نَشَس پَان سَاژ خَو رَا كِرِنُ   اَو دَو لَنَا عَه كِر حِرَانَه

(و لاتی وه کردستان)

تَابِخ چِینَا نَاقِ کِرِیَه   بَدَو لَنَا دَرُوشِی کِرِیَه

بَارِی دَرُوشِی چِی کِرِیَه   اَو رِ عِنَط قَاشِر وَنَه

(و لاتی وه کردستان)

سِیَ دَرُوشِی وَنَه بِيَه   کِر دَرَان دَرُوشِی چِی کِرِیَه

دَرُوشِی لَنَا حَنُوبِیَه   یَان دَرُوشِی لَنَا بَرَز کَانَه

(و لاتی وه کردستان)

دَرُوشِی دَرُوشِی حَكْم كِرِنُ   هِنْدَه اِیْرَان لِدِشِی كِرِنُ

اَو کِر دِستَان اَز اَكِرِنُ   حَتِی اَقِیْشَه هَم لَانَه

(و لاتی وه کردستان)

یَلَدُوشَه پَانِ شَا مَام   کِر دَر اَبُو دِیْنِی سَلَام

صَدَوِشَه سَاژ دَرُوشِی   اَو دَو لَنَا عَه كِر حِرَانَه

(و لاتی وه کردستان)

بوان کردا راکر سیری

حکم کیرن کلک تری

خوند پینن چهی کیری

هینا ایرو امر تیدا نه

(ولانی وه کردستانه)

قان قرییا حکم کیرن

دو صد و یازده ساله کیرن

بیست و چار قرن راکیرن

او دو لینی وه کردانه

(ولانی وه کردستانه)

هزار و سی صد هاتیه

شست و یینج اولس و ریه

کران سیری راکیریته

لها با دا ایرانه

(ولانی وه کردستانه)

یو دیس و ان کره خیات

آخا کیرن شیرین و لاک

الار تکی تید هلات

او دو لینه وه کردانه

بر دو هشتی پین صد بیته

ی شاعید خزر کتیته

خو لاسی ایوبیته

او دو لینه وه کردانه

(ولانی وه کردستانه)

شش و دکل حقی سالت

را کیرنه شرف الله

ده و دو پار شایاله

دعا کیرن بونا وانه

(ولانی وه کردستانه)

آخ و لینی ایوبیته

تاریخانده بوته خویا

فرمان کیرن کلک جیا

آخ شرفا وه کردانه

(ولانی وه کردستانه)

<p> افکر دستان آذاکیرن ملک و لشکر چیکیرن چار ساله و احکم کیرن هر چار آل کز دستانه (ولایتی وه کر دستانه) تر کو عرب گل عجمه وادی شمائی کر به لیمه آن پیش د شمانا دنیاد وه روزی روزی بو کر دانه (ولایتی وه کر دستانه) تستانا د شمانا بجه کیری آو طور تیرا کیری تقد عقل بین سری ان چیکم ژ جستانه (ولایتی وه کر دستانه) اون بجشی لای کیری لی کن طهرین لهر درای بلا عقل بین سرا زی یافه کیر بو شیطان (ولایتی وه کر دستانه) </p>	<p> واجه و ربه چیکیری قاضی محمد را کیری بی سالوی امر کیری روت و ندر بو لکر دانه (ولایتی وه کر دستانه) اوی بختی شاهی ایران کوششی قاضی محمد خان یازجه کیر کو حال کیران رضایی شاه ایران (ولایتی وه کر دستانه) هزار و نه صد هائیه یکه و شیب بو در گل و تیه یازده ایلمه تمام بیه روت در کتی ژ یاز زانه (ولایتی وه کر دستانه) ده کیم یکه سازو کر خبات انرا کیرن شیرین ولایت یازدهی ارار و هلاک لکر دستانا باو زانه (ولایتی وه کر دستانه) </p>
--	--

(پسنو درو زار و لایمه کردستان)
عده دعوی

۱۰
۱۱
۱۲
۱۳
۱۴
۱۵
۱۶
۱۷
۱۸
۱۹
۲۰
۲۱
۲۲
۲۳
۲۴
۲۵
۲۶
۲۷
۲۸
۲۹
۳۰
۳۱
۳۲
۳۳
۳۴
۳۵
۳۶
۳۷
۳۸
۳۹
۴۰
۴۱
۴۲
۴۳
۴۴
۴۵
۴۶
۴۷
۴۸
۴۹
۵۰

ولایتی که کردستانه
عیره که یو بصد مه نه

جیه عکله و شیر نه
نسر و ک شیر لی بقرانه

شیری بد زان مه رابو
ولتی که در ز خور رابو

کردستان نحوی خلابو
همه بیری باقی لقمه نه

ولایتی که کردستانه
عیره که یو بصد مه نه

جیه عکله و شیر نه
نسر و ک شیر لی بقرانه

کردستانه باغ کانی
مسئولان را انسانی
ولایتی که کردستانه الخ

وئی نای حای له جهاشی
درعا او چویه باطمانه

دجله برابو تغلو فرات
وار بو در اخف که نه خبات

او بعدن کجور کرد ولایت
خوشکوی بقرانه

ولایتی که کردستانه الخ
آقا حنه و ان که رتیه

بیونا و یی چو ولایتیه
پسنا بکن بقرانه

احسان بو قوم آریه
ولایتی که کردستانه الخ
باقد کالی که ولایتیه

خط احد و کینان دیه
بترقی آفته که فانه

که ریاسی هین که رتیه
ولایتی که کردستانه الخ

<p> أَفْتِ قَرَوِينَ هَاتَه قَفَ قَاسِ الَارْتَلِي لَوِي قِيَاَسِ وَلَا تِي وَه كَر دِسْتَانِ الْخِ تَقْدَه رَابِن هَر نَه حَلَبِ اَم كَو شِيْنَه بِلَا سَبَبِ وَلَا تِي وَه كَر دِسْتَانَه الْخِ تَانَلُو طِيَا تَقْ پِيْدَا كِيْنِ فِيْنَا شِيْرَا هَوْن خَو يَا كِيْنِ وَلَا تِي وَه كَر دِسْتَانَه الْخِ رَابِن حَقِي وَ وَا ثَلَا كِيْنِ كَالِفَ بَجُو كُ تَقْدَه رَا كِيْرِ وَلَا تِي وَه كَر دِسْتَانَه الْخِ تَقْ شِيَارِيْنِ بُو نَا كَر كُو كِ وَا نَا كَشِيْرِيْنِ زَا قَا كَر بُو كِ وَلَا تِي وَه كَر دِسْتَانَه الْخِ كَر كُو كِ بَلَرَه حَتِي بِيْصَه تَشْرِي شُو رِي بُو نَا خُو نَا خُو رَه وَلَا تِي وَه كَر دِسْتَانَه الْخِ تَقْدَه رَابِن هَاتَه اِيْرَانِ دُر بَا شِي بِيْنِ هَر نَه كَر فَا نِ </p>	<p> سَلَام يَكِيْنِ اَخَالِ سِيْوَا شِي اِيْشَلَكُ رَا شِي رُو شَعْر دَرَانَه هَوْن خِرَا كِيْنِ حَطَا عَرَبِ هَلِيْنِيْنِ حِيْفَا بَدْرَانَه فَوْضِلِ بَلَرِيْنِ وِي اَخِرَا كِيْنِ رَمِي تَلَكُنِ بُو نَا وَا رَانَه نَا قِي بِيْشِيْنِ اَخُو رَا كِيْنِ بِي فَتَوَا شِي نِيْ كُ پِيْر دَرَانَه اَوِيَا قِيْدَه دَشْتُو هَم سُو كِ بِيْشُرُو دُ جُو بُو نَا رَا كَرَانَه دَر اِيْنِ حَطِي بُو نَا قَمَاه تَقْدَه هَوْنِ يَا كِيْنِ بِيْنِ دَرَانَه هَوْنِ اَزَا كِيْنِ شَهْرِيْ هَمْدَانِ الَارْتَلِي بِلَا سْتَانَه </p>
---	--

<p> و گری بدبختی پشیم هلبین خیفاکر لاله و لاتی وه کردستانه الخ او چینه جی تیر گیشی او خریطاکر حستانه بصره حلب اکت قفقایس او جلدی زهی وه کردانه شیرین تره ژ هیناقین چرخود و لابا این حانه و لاتی وه کردستانه الخ کوه کوه تکی ویرا و شیر در کتاک بر زانه و زگرین کوهی زانه بشی تده هون برانه و لاتی وه کردستانه الخ خطه سینوت لزانیه ام بی تاجو آلا خانه و لاتی وه کردستانه الخ </p>	<p> شاه ایوان بکن اسپر پاچه بکن مینا ختین و لاتی وه کردستانه الخ امی گرتی بو ته بشی نه نه گرو لافو گیشی و لاتی وه کردستانه الخ کرمان بکره حتی سواس نارنج کزیه بو وه نیاس و لاتی وه کردستانه الخ آقه و لاتی پیر شیرین جاجا مینا وری قسط تلین و لاتی وه کردستانه الخ تقده لابن مینا شیرا او نمین زحلی را و لاتی وه کردستانه الخ و لاک آذین هون تقده زحی قاجی ز او عمره و لاتی وه کردستانه الخ دستان لیخو یا کریه او قروکا باغی وریه و لاتی وه کردستانه الخ </p>
---	---

<p>٥٦٤ چار و شینو پین حد بیه هژ هار تارینا هجر بیه هار و ولتا ایوبیه او و ولتا فله کر دانه <u>(ولای مه کر دستانه)</u> بو صلاح الدین کر داری قلر مان یو لهر عمر داری فیزینه تارینا وور داری و الله او ت کر دانه <u>(ولای مه کر دستانه)</u> آورنه تر کونه عربو نه عجمو بلکی ژقه بو او دیرین او ژقه بو و الله دزو بو تا وانه <u>(ولای مه کر دستانه)</u></p>	<p>٥٥٠ پینجی درگل پین حد بیه ز هجرتی دز بائینه لوری بچو دز کتینه لخور شتانا ایرانه <u>(ولای مه کر دستانه)</u> هنده و لورستان دیکرین بیستو و قرین را کرین چار حد سالا حکم کرین درگل پینجیو شتانه <u>(ولای مه کر دستانه)</u> او چنان به الی استر و اوری و او کسه ندرن ستر شوری ناو دانه و ولتا لوری او و ولتا مه کر دانه <u>(ولای مه کر دستانه)</u></p>
---	--

صوران افروز کتبه
 قاصد باغ بون دللویه
 در مشاهد روئینیه
 از کردی از سر بیجانته
 (ولایه که کردستانه الخ)

آوی عیض بن درش کری
 فاطمی نقی یازچه کری
 آو فطقه یاغز کری
 ز شیبی هم خبیثانه
 (ولایه که کردستانه الخ)

دیوی تاریخا بودیه
 تا قی سلطان در ز خستیه
 هات دو لنا ابوبیه
 ام بون سلطانا یچیها نه
 (ولایه که کردستانه الخ)

قد ساخلیل تمیز کری
 او رویو روم یازچه کری
 سیرقا اسلام ک کری
 شاه کیم بق مسلمانا نه
 (ولایه که کردستانه الخ)

هشتی و چار سال کرم دروم
 نه یار شاه بونه تمام
 پیداکرم حکما سلام
 قاصد پای تخت وانه
 (ولایه که کردستانه الخ)

نه و خفی گل بین قدا
 ۵۷۹
 ز تاریخا قننی حلا
 خلیفد بویه پتیدا
 یاز دیوی آویش وانه
 (ولایه که کردستانه الخ)

پند و بین سال حکم کرم
 الا گل لنگر چیکرم
 پینج هنر ز خوراکرم
 او دو لتاقه کردانه
 (ولایه که کردستانه الخ)

جودی جهی باشوکالا
چاره خا زو شهزاد
لهشتیان ۴۶۰۰

دا قالمی سکنیه

لیره جبار جودیه
باشی وه نوح مرز کتیه
یشتا جودی کر آقانه
(ولانی وه کر دستانه)

وی هشتیان کره آقا
شید رابون بولکو
جهان ژوی بویلاقا
اهم وی دی شید قانه
(ولانی وه کر دستانه)

ناقی کر دابری گودی
عرب شونا گاق جه خوندر
او جیاناقی کیرن جودی
چنگو جهی وه کر دانه
(ولانی وه کر دستانه)

گله سالو چندی زه مان

خدا گه سکنیه

ههس برائیده ژ یان

لیر جیای جو دیه

پاشی گه جی رابو ژ ایران

باشی وه نوح دز کیه

جو فطقا گه جستانه

پیشا جو جی کره افانه

(ولای وه کره دستانه)

(ولای وه کره دستانه)

دی هتینان کره افان

فره جو گل بره کره

شیده ژ بون بو کوز اقا

ژ ایران او نه بون جلا

جیهان ژ وی بو تارا خا

گله حونه واکه پیدا

اقم وی دی شیده فانه

ولای وه کره دستانه

(ولای وه کره دستانه)

وله کره آریه

ناقی کره ابری گوردی

قومی ترکا تورانیه

شوق نا گاهی جه و خندی

بهود و عرب ساقیه

اوجیاناقی کره جوردی

آو ژ ف دوزن نه برانه

ژ بوجهی وه کره دانه

(ولای وه کره دستانه)

(ولای وه کره دستانه)

سی جلا سداک پشور هجریه

قومی ترکا نو هاتیه

عربی ایسار و نشیه

بریاوا او کره دستانه

پینجی دگل پین قەدر یە
زەجرەتی خەز بە شیبە
لوری بچووە در کێپە
لخو زستانا ایرا نه
(ولایە هە کر در ستانە)
هەندە و لوزستان د کێر
پینو دوزن را کر
چارەد سالا حکم کر
دگل پینجیو شتانه
(ولایە هە کر در ستانە)

سالاوە فانی در یاسی کر
خەو د لخوا فیرە کر
سەر و پاژانز آقا کر
ناقی وی بو کر ستانە
(ولایە هە کر در ستانە)

قید زک اللە اللە اللە

قادی ولین کرین خبائەت
تەیا عەسی بو تە خلات
دە تەمامین بو خلات
اود ولتی هە کر داتە
(ولایە هە کر در ستانە)

کرده فر سو گل گرجان
 هندو یونان دکل امان
 ارمنی گل اسفاندیناویان
 تقویٰ عجمی بیانه
 ولایتی که در ستانه
 فانیچو و چین دکل اوران
 تروکو موغوز دانه لبار
 آو تقویٰ یکن ژبا قوکار
 عجمی تقویٰ بی بزانه
 ولایتی که در ستانه
 بهور و عجمی گل توران
 حبشو آهد آفریقان
 قانا قوچی آسای بزان
 سینا هائی لتاریخانه
 (ولایتی که در ستانه الخ)
 اسان اریقه مورده ریکه
 جس ابيض ابيض ابيض اجماع

عجمی قانا تقیم کیه
 تمام انسان لیبی گسه
 عجمی یکن ژبا قوچی
 آسای و آرس گل تورانه
 ولایتی که در ستانه الخ

ناقهروك

- پیشه کی ۷
- ژیاننامہ یا ھەلبەستقانی ژلایئ جفاکیھ ۷
- قوناغین فەقییاتیا ھەلبەستقانی ۸
- ھەلبەستقان و ھەرگرتنا ئیجازا مەلاتیئ ۹
- قوناغین مەلاتیا ھەلبەستقانی ۹
- نقیسین و بەرھەمئین ھەلبەستقانی ۱۰
- چەند تیبیینئین گرنگ ل سەر ئەقی بەرھەمی ۱۱
- میزووا کورد و کوردستان ۱۵
- گۆتتا سەبەبی چیکرنا قئ تاریخی ۱۷
- پەسنئ کوردستانئ ۱۹
- خەریطا حودوودئ کوردستانئ ۲۱
- دلسۆژی ل سەر کوردستانئ ۲۶
- گازی ل کوردان ژبو ئازادیا کوردستان ۲۷
- تیکشەدانا تاریخا ئەصلئ کوردا ۲۹
- تیکشەدانا یا راست و دروست ژبو ئەصلئ کوردا ۳۵
- تیکشەدانا دەولەتئین کوردا یئین ژ بەریا میلادا عیسا ھاتین ئەو دەھن ۳۸
- تیکشەدانا تاریخا دەولەتا مەدیا ئەو دەولەتا کوردایە ۴۲
- گۆتتا حودوودئ دەولەتا مەدیا ۴۴
- تیکشەدانا دۆز و خەباتا وەلاتئ مە کوردستان ۴۶
- تیکشەدانا تاریخا جەژنا نەورۆزا کورد و فورس ۵۰
- تیکشەدانا دەولەتئین کوردا یئین ھاتین پشتی ئیسلامئ (ئەو نەھن) ۵۲

- دەولەتا كوردى يا مەروانى يان دۆستكى ٥٣
- تێكشەدانا مێژووا دەولەتا كوردى يا حەسنەوھىە (يان بەرزىكان) ٥٥
- تێكشەدانا تارىخا دەولەتا لۆرى مەزن يا كوردى ٥٦
- تێكشەدانا مێژووا دەولەتا شەدادى يا كوردى ٥٨
- تێكشەدانا تارىخا دەولەتا كوردى يا لۆرى بچووك ٦٠
- تێكشەدانا دەولەتێن ئەيووبيا بين كوردى و تارىخا وا ٦٢
- تێكشەدانا يا ددوئ ژ دەولەتێن ئەيووبيان ٦٥
- تێكشەدانا تارىخا دەولەتا سىي ژ دەولەتێن ئەيووبيان ئەوین كوردى ٦٦
- تێكشەدانا مێژووا كۆمارا كوردى يا مەبادى ٦٩
- تێكشەدانا مێژووا شۆرەشا كوردستانا عىراقى ب سەرۆكاتيا مەلا مستەفا بارزانى ٧١
- شېرەت و نەصیحەت ژبۆ جەحشان ٧٤
- نیشانكرنا رىا دوروست بوونا دەولەتێن موسلمانا ٧٦
- دان هەفا دەولەتێن كوردا يین پشتى ئىسلامى دەرکەتین (ئەو نەھن) ٨٠
- دان هەفا تەمامى دەولەتێن كوردا يین دەرکەتین ژىريا ئىسلامى و پشتى وئ ٨١
- تێكشەدانا قسىمى كورداقە جەھى ھەرىيەكى ژ وا ئەو چارن ٨٢
- تێكشەدانا ھژمارا كوردى دونيایى ٨٤
- تێكشەدانا عىرقى و رەھى تەمامى ئىنسانا ئەو سىنە ٨٥
- تێكشەدانا مێژووا كەتتا كوردستانا توركىيە د دەستى تركا دا و شەرى
- چالدىرانى (د مەنطقا وانى دە) ٨٧
- تێكشەدانا مێژووا جەنگا جىھانى و حەقى كوردا د سۆزا (ئەورى و لۆزانىدە) ٩٤
- تێكشەدانا ظلوما تركا كرى ل كوردا ٩٨

پارتیا دیمقراگیا کوردستانا عیراق ب سەرۆکاتیا مه‌لا مصطه‌فا بارزانی د

سالای ١٩٤٦ هه‌یفا ته‌باخی - شازده‌هی (١٦) ویده‌ل به‌غدايي د خانی یی

١٠١.....سه‌عید فه‌هیم حوه‌یزیده.....

١٠٥.....به‌سنی کتیبی و مؤلفی وی ژلایع عالیمه‌کیقه.....

١٠٩.....لیستا ژیده‌ران.....

١١٥.....پاشبه‌ند.....

و كوردستانى ديرۆكا كورد قههينۆكا

Zakho Centre
for Kurdish Studies

سهنتهري زاخو بو قهكولينين كوردى

© مافى چاپى يى پاراستيه بو

سهنتهري زاخو بو قهكولينين كوردى

✉ zcks@uoz.edu.krd ☎ +964(0)751 536 1550

📍 Iraq- Kurdistan region, Zakho- Univesity of zakho

ISBN 978-9-92-291696-5

9 789922 916965 >